

Samoprocjena interkulturalnih kompetencija studenata glazbe

Burić, Dajana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:032538>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli

DAJANA BURIĆ

SAMOPROCJENA INTERKULTURALNIH KOMPETENCIJA STUDENATA GLAZBE

Završni rad

Pula, 2021

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli

DAJANA BURIĆ

SAMOPROCJENA INTERKULTURALNIH KOMPETENCIJA STUDENATA GLAZBE

Završni rad

JMBAG: 0303068191, redoviti student

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Opća pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Posebne pedagogije

Mentorica: Doc. dr. sc. Dijana Drandić

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Dajana Burić, kandidat za prvostupnika Glazbene pedagogije, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile
u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ 2021. godine

Potpis

Sadržaj

UVOD	6
1. KULTURA	7
1.1. Kulturni relativizam	7
2.2. Kulturna različitost u obrazovnim institucijama	8
2.2.1. Glazba kao dio obrazovanja i kulturne baštine	9
2. INTERKULTURALIZAM – MULTIKULTURALIZAM	11
2.1. Multikulturalizam	11
2.2. Interkulturalizam	12
3. INTERKULTURALNI ODGOJ I OBRAZOVANJE	13
3.1. Interkulturalni odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj	14
3.2. Interkulturalne kompetencije	15
3.2.1. Emocionalna inteligencija i interkulturalne kompetencije	17
4. Metodologija	20
4.1. Cilj istraživanja	20
4.2. Uzorak	20
4.3. Instrument istraživanja	20
4.4. Istraživačka pitanja	21
5. Rezultati istraživanja i rasprava	21
6. Zaključak	41
LITERATURA	42

UVOD

Jedna riječ, veliko značenje – *kultura*. Jedna riječ koja rođenjem ljudskoga bića stvara identitet; ono jedinstveno i originalno. Ona nas čini unikatnima, ali isto tako i različitima.

Stvara li kultura danas stimulativno i zadovoljavajuće okruženje? Veliku odgovornost te zaslugu ovakvoga okruženja možemo pridati odgojno - obrazovnome sustavu. Studenti glazbe, no i oni s drugih fakulteta su u čvorištu multikulturalnoga i interkulturalnoga odgoja i obrazovanja. Potrebno je da obrazovni sustav pruža kvalitetan kulturni temelj kojim bi se učenici i studenti vodili. Pedagogija kao znanstvena disciplina također ima važnu ulogu u razvoju interkulturalnoga društva. Naravno, obrazovni sustav ne može preuzeti potpunu odgovornost suzbijanja predrasuda i promicanja interkulturalnih kompetencija, ali znatno može olakšati razvoju istih kompetencija, vještina i znanja. Obrazovni sustav treba uvoditi sve više programa kojim bi se podržavao društveni pluralizam te podizala svijest o vlastitoj kulturnoj baštini i postojanju drugih kultura i njihovih vrijednosti. Interkulturalne kompetencije nisu vezane samo za visoko obrazovanje, već su one odraz društva van obrazovnih institucija.

Temeljna ideja ovoga rada jest ukazati na važnost drugih kultura i njihovih međuodnosa. Glazba je jedan od faktora kojim se nenametljivo promiče interkulturalizam stoga je važno stvarati svjesne i interkulturalno kompetentne osobe. Jedna od karakteristika svih kultura jest glazba. Iz glazbe ne proizlaze samo ritam, melodija, tempo, već i snaga prihvatanja onoga što su kulturne zajednice stvarale stoljećima. Prihvatanjem razbijamo predrasude, stereotipe i diskriminacije, a sukladno tomu razvijamo interkulturalne kompetencije i sposobnosti što će se zasigurno prenositi iz generacije u generaciju.

1. KULTURA

Latinski korijen riječi „kultura“ je *colere* što znači njegovati, kultivirati, obrađivati, gajiti. Značenje kulture prvotno se odnosilo na proces poput obrađivanja i oplodivanja zemlje ili kolonijalizma. U svome radu Milanja (2012) tvrdi kako kulturu sačinjavaju dva međusobno povezana područja: materijalna i duhovna kultura. Materijalna se kultura odnosi na sredstva za proizvodnju i ostale materijalne tvorevine, a duhovna kultura uključuje ukupnost rezultata znanosti, morala, običaja te umjetnosti i filozofije. Enciklopedija Leksikografskog zavoda (3, 1967: 693) prema Milanja (2012.) navodi da je „kultura ukupnost materijalnih i duhovnih vrijednosti koje je stvorio čovjek u svojoj društveno-historijskoj praksi u svrhu svladavanja prirodnih sila, razvoja proizvodnje i rješavanja društvenih zadaća“.

„Nesumnjivo je, da je kultura jedno od bitnih ako ne i najbitnijih obilježja čovjeka i ljudskog društva, uopće. Kultura može doći do izražaja tek kada se pojedinac promatra u kontekstu društvene cjeline i njihove međusobne interakcije“ (Piršl, 2005:53), dok je ljudsko ponašanje i razmišljanje uvjetovano kulturnim, jezičnim, vjerskim, rodnim i nacionalnim podrijetlom. Bitno je spomenuti kako je kultura veliki pokazatelj onoga što društvo misli i osjeća te na takav način definira njihov svjetonazor. Usto, različite su kulture povijesni produkt koji predstavlja odredište susreta različitih kultura i vrijednosti. Dakle, povijest nije nikada povijest pojedinih autonomnih kultura, već povijest odnosa među kulturama.

1.1. Kulturni relativizam

Početak je 20. stoljeća djelovao njemačko-američki antropolog i lingvist Franz Boas. Boas¹ među prvima postavlja temelje kulturne antropologije čiji je pomak afirmirao prema relativističkoj perspektivi kulture.

Često ljudi smatraju, a tako se i ponašaju, da su njihova kultura ili vjera „jedine ispravne i najidealnije“ ili čak po nekoj hijerarhiji iznad svih. Relativistički pogled kulture jest sveobuhvatno i točno razumijevanje vrijednosti svake kulture. Ono

¹ Dostupno na: <https://hr.history-hub.com/sto-je-kulturni-relativizam>

predstavlja razumijevanje postojanja različitih kultura, a da ja svaka kultura posebna i ima svoju vrijednost. Usto, niti jedna kultura nije ona „pogrešna“ ili „ispravna“.

Staviti u praksu interkulturalizam znači biti sposoban relativizirati vlastitu kulturu nadilazeći etnocentrizam² ili osjećaj da je vlastita kultura sa svojim karakteristikama "iznad" drugih kultura. Kako bismo uspostavili interkulturalni dijalog treba se osloboditi predrasuda i stereotipa te „ući“ u drukčiji mentalni sklop, a to podrazumijeva truditi se spoznati razlike između vlastitih vrijednosti i vrijednosti drugih tj. utvrditi što nas odbija i privlači (Piršl, 2005).

2.2. Kulturna različitost u obrazovnim institucijama

Pitanje kulturne različitosti postalo je jedno od važnijih pitanja suvremenoga svijeta. Naravno, problem kulturne razlike postojao je i ranije. Danas se njezina uloga odražava na ponašanje učenika, učitelja i ostalih sudionika obrazovnih institucija.

Uvijek će postojati situacije u kojima će se neprestano susretati osobe različitih kultura. U školama će to biti učenici/studenti i učitelji/profesori u istome razredu, dvorani, zbornici, autobusnoj stanici i sl. Piršl (2005) ističe kako svatko od njih donosi kulturne modele zajednice i odgojne strategije koje u odgojnome nastojanju koriste ili ne koriste njihovi roditelji ili zajednica. Da bi se ti kulturni modeli ujedinili, učitelji i profesori moraju biti kulturno, društveno, biološki, povijesno i jezično osviješteni. U ovome slučaju, učiteljima je najveća zadaća održati i ukazati na vrijednost kulturne različitosti. Između ostaloga, to ne znači da bi se i praktično trebalo zalagati za svako održanje kulturne različitosti, ali očuvati te raznolikosti je put kojim učimo djecu na to koliko smo različiti, a zapravo jednaki i jedinstveni.

Zašto je kulturna različitost vrijednost i bogatstvo? Prema Cifrić (2007:189-190) „svaka kultura ima svoje autonomno iskustvo, iako su neka iskustva slična drugim kulturama“. U životu pojedinca i socijalnih skupina, kultura jest način stjecanja iskustava. Različita iskustva pridonose razvoju čovječanstva pa čak i od onih najprimitivnijih tehnika. Na primjer, jedna kultura koristi barut za vatromet i zabavu,

² Termin etnocentrizam uveo je američki sociolog W. G. Summer. Prema Summeru, što ljudi duže žive ili surađuju zajedno, veća je njihova podložnost prema podjeli „mi“ i „oni“. Riječ je o specifičnom pogledu na kulturu, čiji su kriteriji pozitivnoga modulirani iz vrednota vlastite grupe.

dok ga druga kultura koristi za topove i osvajanja. Shodno tomu, primjena baruta ne ovisi o njegovim svojstvima, nego o obilježjima kulture.

2.2.1. Glazba kao dio obrazovanja i kulturne baštine

U kurikulumu je nastavnoga predmeta Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj istaknuto da je glazba dio svih kultura svijeta te da je uz ostale umjetnosti ključna za kvalitetan, skladan i cjeloviti razvoj svakoga pojedinca. Glazbenom kulturom i Glazbenom umjetnošću ostvaruju se temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti i opći ciljevi odgoja i obrazovanja. Nastava glazbe potiče i unaprjeđuje učenikov estetski razvoj, potiče kreativnost učenika, razvija učenikove glazbene sposobnosti i interese, razvija učenikovu svijest o očuvanju povijesno-kulturne baštine i osposobljava ga za življenje u multikulturnome svijetu. Naglasak se stavlja na susret učenika s glazbom, dok verbalne informacije proizlaze iz glazbe. Također, navedeno je da suvremeno poučavanje i učenje glazbe uključuje i elemente građanskoga te interkulturnoga odgoja. Oslanjaju li se učitelji na ovu bitnu stavku nastave u glazbi? Koliko je zapravo glazba važna u procesu obrazovanja?

Glazba je važan faktor u školama jer se kroz nju sklapaju mnoga prijateljstva. Učenici i studenti ne spajaju se istim ukusom glazbe, već njih spaja mentalni proces kod kojega osoba pridodaje unutarnje pojave vanjskoj stvarnosti. Glazbom se razvija vlastiti i društveni identitet.

Šulentić Begić (2010), kako je navedeno u radu Gelić (2019:22), objašnjava kako „glazbeno obrazovanje svojom materijom može pridonijeti rušenju predrasuda i strahova jer glazba svojim načinom djelovanja sugerira miran suživot domaćih sa strancima i pokraj stranaca". Da bismo što više smanjili predrasude i diskriminaciju, učenike je važno upoznati sa svim karakteristikama glazbe drugih kultura; od mjere, ritma, melodije, glazbenih ljestvica, povijesnoga razdoblja i stila te vrsta i žanrova. Predstavljanjem ovih raznolikosti učenicima osvještujemo važnost i posebnost glazbe svih kultura i naroda.

Predrasude su prisutne svugdje, ne samo u obrazovnim ustanovama. Odgoju i kulturi uči se od najranije dobi. Djeca promatraju svoje roditelje kao modele i žele biti što sličniji njima - djevojčice majkama, dječaci očevima. U dobi od tri godine djeca

postavljaju roditeljima ili odgojiteljima razna pitanja, a ovisno o odgovoru kojega dobiju, djeca će već u predškolskoj dobi prihvatiti određene stavove pune stereotipa i predrasuda. Kada se dijete izloži stereotipima, može doći do ponašanja u skladu s predrasudama. Nije sasvim jasno odakle predrasude potječu, ali istraživanja su pokazala da predrasude nisu urođene, već naučene. Kada bi se pokazalo djeci kako kritički razmišljati, poradilo na razvoju tolerancije, ukazalo im na ljepotu različitosti i razvilo empatiju i toleranciju, sigurno bi došlo do promjena. Zato u tome veliku ulogu imaju roditelji, bliža obitelj i vrtić, tj. odgojitelji jer su oni prvi kontakti u djetetovom životu i svojim primjerom usmjeravaju dijete. Predrasude mogu biti posljedica neobrazovanosti ili neinformiranosti. One su zapravo izraz nemoći i ne treba ih izjednačavati s neznanjem. Prisilno suzbijanje predrasuda ne može dovesti do suzbijanja predrasuda, već je potrebno poticati sazrijevanje intelektualnih i prosudbenih moći koji će itekako utjecati na društveni i kulturni život te obrazovni proces učenika i studenata.

"Tri su razine na kojoj obrazovni sustav može pomagati ili odmagati širenju i održavanju predrasuda: razina kakvoće obrazovanja, opće usmjerenje obrazovanja i način na koji se u obrazovanju tretiraju predrasude. Bitan je stupanj obrazovanja, nije svejedno izlaze li iz škole polupismene osobe ili informirane, kulturne, kompetentne i intelektualno kvalificirane osobe. Tko više zna, lakše će se oduprijeti novim predrasudama. Ipak, znanje samo po sebi nije dovoljno" (Kozjak, 2018:19).

Već spomenuti pojam *etnocentrizam* od velike je važnosti u radu s diskriminacijom i predrasudama na nastavi glazbe. Barešić i sur. (2015), kako je navedeno u Gelić (2019:23), naglašava da „razgovorom o glazbi koja se predstavila i slušala u nastavi, djeci također možemo objasniti pojam etnocentrizma - stajališta kojim se na pripadnike drugih skupina ili društava primjenjuju mjerila vlastite skupine ili društva, emskog pristupa – kada pristupamo glazbi na način da uvažavamo tradiciju i način pjevanja određene zajednice te etskog pristupa – kada *pristupamo glazbi na jedan primitivan način i smatramo tu glazbu „zaostalom“*”.

Prema Perotti (1994) glazbeno obrazovanje pomaže oblikovati osobnosti i pružiti svakome pojedincu kulturni identitet i domovinu. Štoviše, s obzirom na univerzalni jezik glazbe, glazba je djelotvorno oruđe interkulturalizma. Glazba može ljude potaknuti da nauče strani jezik jer glazba može pridati privlačnost koju se teško razabire učenjem riječi ili gramatike.

Velika je važnost prihvatiti druge oko sebe jer prihvaćanjem različitosti otvara se put ka empatiji, znanju, komunikaciji i razumijevanju što čovjeku služi cijeli život. Prihvaćanjem i razumijevanjem drugih dobivaju se samo pozitivni rezultate, zato je važno informirati se o različitim kulturama i njihovim specifičnostima.

2. INTERKULTURALIZAM – MULTIKULTURALIZAM

Bez obzira što su interkulturalizam i multikulturalizam predmet brojnih rasprava i dalje postoji nepreciznost u njihovome pojmovnom određenju. U većini literature ovi pojmovi promatraju se kao sinonimi, iako oni to nisu. Multikulturalizam podrazumijeva svjesnost osobe o postojanju pripadnika druge kulture u društvu kojemu živimo, dok interkulturalizam podrazumijeva interakciju među pripadnicima različitih kultura koja teži stvaranju dobrih, tj. prijateljskih odnosa.

Cilj je multikulturalizma interkulturalizam, uspostaviti odnos poštovanja i uvažavanja pripadnika druge kulture, ali i obogaćivanje vlastite kulture i kulturoloških vrijednosti i pogleda (Hercigonja, 2017).

2.1. Multikulturalizam

Pojam multikulturalizma javlja se kao postojanje više kultura u istome društvu. Ono obuhvaća sve razlike unutar kulture: religiozne, jezične, rasne, rodne ili etničke.

Svoju popularnost stječe početkom šezdesetih godina prošloga stoljeća. Pridjev *multikulturalan* prvi puta se javlja u *The Oxford Supplementu* iz 1976., objašnjavajući kako se prvi puta pojavio 1941. u New Yorku – *multikulturalan* suprotan značenju pojma nacionalizam i nacionalna predrasuda (Mesić, 2006). U kratkome vremenu multikulturalizam postao je jedan od najraširenijih političkih pokreta zapadnih zemalja.

Piršl (2016:17) navodi dva osnovna pristupa multikulturalizma: „jedan koji teži promicanju raznolikosti kao vrijednosti same po sebi, a drugi se fokusira na slobodu mišljenja i donošenja odluka i veliča kulturnu raznolikost do mjere da je ljudi odabiru koliko je god slobodno moguće”.

Prema Merweu(1998), kako je navedeno u Mesić (2006:63), „multikulturalizam se u političkoj filozofiji shvaća kao zahtjev da političko društvo treba priznati jednaki

položaj svim stabilnim i za život sposobnim zajednicama koje mu pripadaju, sa svim teškim pitanjima kojima se jamče kulturno-specifična prava i zaštita manjina".

Multikulturalizam se odnosi na povećanu svijest i priznavanje činjenice da je većina današnjih društava multikulturalna, odnosno da uključuje kulturne manjinske zajednice. Sve do danas te su manjinske zajednice općenito prihvaćale svoj podređeni status te je to postao istaknut politički problem. Grupe, koje su se epohama prije borile za svoju jednaku političku i društvenu integraciju, sada zahtijevaju priznavanje svoje kulturne specifičnosti. Stoga, multikulturalizam se ne tiče samo kulture, nego i odnosa moći i dominacije te teži ukidanju ili barem slabljenju mehanizama socijalnoga isključivanja (Mesić, 2006).

2.2. Interkulturalizam

Termin interkulturalizam ponajprije se koristi u raspravama oko obrazovanja, prije svega u sjevernoeuropskim zemljama Unije te na području umjetnosti (Mesić, 2006). Interkulturalizam se iskazuje kao politika okrenuta čovjeku koja teži ravnopravnošću konverzacije između kultura pri tome da povezivanje kulturnih komponenata obogaćuje kulturni identitet.

U Kanadi i SAD-u u 1960-ima, a u imigracijskim zemljama Zapadne Europe u 1970-ima, interkulturalizam se uvodio u programe školske nastave kako bi se bolje upoznale kulture nacionalnih ili etničkih manjina i useljenika iz različitih zemalja. Logičan rezultat ovakvoga uvođenja bilo je ostvarenje načela ravnopravnosti, demokracije i pluralizma, a nasuprot ksenofobiji, rasizmu i diskriminaciji (Hrvatska enciklopedija³). Nalaziti se u situaciji drugačijega, ne znači puko prilagođavanje, nego čista razmjena mišljenja, perspektiva i uloga. Podjela i razlika na „mi" i „oni" dovodi do preispitivanja i otkrivanja vlastitoga identiteta i osobne slobode, ali i do otkivanja slobode i identiteta drugih i drukčijih, do preispitivanja „našega" kulturnog naslijeđa. Ono što proizlazi iz interkulturalizma jest uspostavljanje pozitivnih odnosa, poštovanje i podupiranje interakcija između različitih kultura. Jedina stvar koja se ističe ili čini uljez jest ravnodušnost. Društvene zajednice sve više ostaju ravnodušnije na sukobe koji se javljaju za potrebom „drugih" u izražavanju svojega identiteta. Shodno tomu, ono što

³ Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27631>

interkulturalizmu daje potrebnu otvorenost i socijalnu dimenziju dodira je interkulturalni dijalog, čija je važnost promicanje i uvažavanje ljudskih prava. On njeguje jednakost, ljudsko dostojanstvo i smisao zajedničkoga cilja (Piršl i sur. 2016).

Piršl i sur. (2016) objašnjava interkulturalni dijalog ili odnos kao bitnu stavku interkulturalizma. Pažnju treba usmjeriti na odnose koje „ja“ ima s drugim i drugačijim. Takav odnos postaje temelj zajedničke i razumljive komunikacije među grupama uključujući njihove interese, izgled, ponašanja, stavove, kulturu i jezik.

Danas se pogled na kulturu, jezik ili vjeru bitno promijenio; smisao nije samo prihvatiti različitosti, nego povećati kvalitetu međuljudskih odnosa. Razumije li društvo, ovom prilikom studenti, razliku između multikulturalizma i interkulturalizma? Velika vjerojatnost takvoga nerazumijevanja ovih pojmova među studentima je nedovoljno poznavanje teorijske literature o navedenima. Ovi se termini najviše koriste u brojnim raspravama oko obrazovanja, ističući područje glazbene umjetnosti. Poznajemo li dovoljno vlastitu kulturu i tradiciju? Kako ćemo onda prihvatiti i ostale kulture?

3. INTERKULTURALNI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Gdje god se danas nalazili okruženi smo diskriminacijama, stereotipima i predrasudama. Da bismo nekoga prihvatili, na primjer, dijelimo klupu s osobom druge kulture, nije dostatno samo poznavati ju, već je potrebno biti s njom u odnosu. Stara izreka kaže: „*Ne sudi knjigu po koricama*“, što znači da ne možemo prepoznati vrijednost ili upoznati nekoga prema onome što vidimo na površini. Nije li ovo dokaz nedovoljnoga iskustvenog poznavanja među kulturama?

Pogrešno je vrednovati dosadašnje odgojno-obrazovne politike u svijetu novih stavova, teorijskih i iskustvenih te ih kritizirati za netolerantnost prema kulturnim razlikama, tradicijama i pretenzijama etničkih manjina. Potrebno ih je razmatrati u smislu razvoja društva kojemu je cilj očuvanje nacionalne povezanosti i državnoga jedinstva. Primjerice, do šezdesetih godina u Velikoj Britaniji, dominirale su *asimilacijske* politike. Tada su škole bile prostor u kojemu je trebalo eliminirati sve razlike. Zatim, sredinom šezdesetih i početkom sedamdesetih godina nastupili su tzv.

integracijski modeli kojima dominantna grupa štiti svoj kontinuitet. Nakon toga je uslijedio *multikulturalistički* model. Dok su pojedinci multikulturalizam smatrali ljepše definirani asimilacijski model, ostali u priznavanju raznolikosti u multikulturalizmu vide put prema *interkulturalnom* odgojno-obrazovnome projektu koji objedinjuje cijelo društvo (Čačić-Kumpes, 1991).

Kada govorimo o interkulturalnome odgoju i obrazovanju prije svega se misli na pedagogiju, njezine ciljeve, sadržaje, materijale, vrednovanja, nastavni proces, metode i programe, s intencijom razvijanja interkulturalne kompetencije kod odgojitelja svih uzrasta kao osnova dijaloga i života (Piršl i sur. 2016). Prema Piršl (2011) govoriti o interkulturalnome odgoju i obrazovanju ponajprije znači iskazati želju za samoobrazovanjem i odgojem za različitost u kojemu će oni zainteresirani podupirati odgoj za suradnju i solidarnost, preuzeti odgovornost za uspostavljanje jednakopravnoga, a da se pri tome smanjuje osobni individualizam i etnocentrizam.

3.1. Interkulturalni odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj

Republika Hrvatska ne posjeduje kompletan dokument o interkulturalnome odgoju i obrazovanju. Piršl i sur. (2016:54) navode: „U Republici Hrvatskoj interkulturalizam je uveden u Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (MZOS, 2011) kao kurikulumsko načelo, sastavnica međupredmetne teme – Građanskog odgoja i obrazovanja, te u okviru ishoda učenja pojedinih nastavnih predmeta.” Cilj uvođenja interkulturalizma kao jednoga od smjernica djelatnosti škole bio je isticanje važnosti svih subjekta odgojno-obrazovnoga procesa u provedbi interkulturalnoga obrazovanja.

Prema Hrvatiću i Piršl (2007), kako je navedeno u Hercigonja (2017:7), “nacionalni okvirni kurikulum pruža mogućnost uvođenja elemenata interkulturalnog odgoja i obrazovanja: 1. različitim aktivnostima unutar pojedinih tema u nastavi, 2. kao izdvojene teme u okviru obaveznih nastavnih predmeta i 3. kao zaseban predmet (primjerice izvannastavna aktivnost)”.

Interkulturalni odgoj obuhvaća sve ljude, ne samo odgajatelje, učitelje, učenike, i studente; on svoju srž predaje i posvećuje čovjeku. Nužno je i potrebno komunicirati, ali i slušati čovjeka; slušati njegove emocije. Kada čovjek nauči slušati sebe, slušati svoje emocije, prihvatiti svoje različitosti, opažati vlastite psihičke i fizičke promjene, tada je spreman i sposoban slušati i ljude oko sebe. „Stoga, emocije, ili još bolje,

emocionalnu inteligenciju možemo uvrstiti u značajke interkulturalnoga odgoja, ali i odgoja općenito. Interkulturalni odgoj i obrazovanje, odnosno interkulturalno učenje, razumijeva puno više od jednostavnoga postojanja svjesnosti o različitosti“ (Piršl i sur. 2016: 54). Prema Drandić, Gortan Carlin i Jadan (2021:151) „koncept interkulturalnoga pristupa odgoju i obrazovanju temeljen na kulturnoj raznolikosti ima nekoliko važnih ciljeva: upoznati i razumjeti vlastitu kulturu i vlastiti kulturni identitet; upoznati, razumjeti i uvažavati kulturne različitosti; razvijati pozitivne interkulturalne odnose te provoditi interkulturalnu komunikaciju i interakciju.“

3.2. Interkulturalne kompetencije

Jedan je od ciljeva odgojno-obrazovnoga sustava stvoriti kompetentnu osobu, što podrazumijeva posjedovanje određenih vještina, znanja i sposobnosti. Kompetencije predstavljaju dinamičan spoj kognitivnih i metakognitivnih vještina, znanja i razumijevanja, međuljudskih, intelektualnih i praktičnih vještina te etičkih vrijednosti. Razlikujemo područno *specifične* ili *posebne* kompetencije (svojevrsne određenoj disciplini) te *generičke* kompetencije (zajedničke svim programima).

Kompetencije je moguće pratiti i vrednovati u okviru u kojemu osoba djeluje, a sama kompetencija uvelike ovisi o sklopu obilježja pojedinca. To se odnosi na socijalne i emotivne sposobnosti, praktične vještine, stavove i vrijednosne orijentacije koje su nužne za uspješno djelovanje. Štoviše, biti kompetentan ne znači samo usvojiti znanja i vještine u nekome području, nego biti sposoban djelovati i utjecati na promjene u društvu. Svaka kompetentna osoba trebala bi biti svjesna kako svoju kompetentnost treba uvijek usavršavati, kritički provjeravati te nadopunjavati u cilju poboljšanja i njene učinkovitosti (Piršl i sur. 2016).

Kako je navedeno i u početku rada, studenti glazbe susreću se sa studentima različitih kultura i nacionalnih manjina, no jesu li studenti svjesni svojih kompetencija osobito onih interkulturalnih?

Spitzberg (2000), kako je navedeno u Hercigonja (2017:4), naglašava važnost da „govoriti o interkulturalnoj kompetenciji znači razmatrati je s individualnog, situacijskog i odnosnog aspekta“. Shodno tomu, individualan aspekt uključuje upravo ono što se odnosi na interkulturalne kompetencije karakteristične za pojedinca koje omogućuju učinkovitu interkulturalnu interakciju s drugima. Da bi se pojedinac mogao uspješno i skladno ponašati u interakciji s drugima, treba posjedovati već spomenute

kompetencije ili sposobnosti. Na primjer, kognitivna kompetencija odnosi se na znanje o drugoj kulturi, dok afektivna označava vještine vođenja interkulturalnih situacija ili dijaloga.

Službeni list Europske unije (2006), izdao je dokument *Recommendation of the European Parliament and of the Council*⁴ o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje. Kompetencije su ovdje definirane kao kombinacija znanja, vještina i stavova u određenome kontekstu. Ključne su kompetencije one koje su svim pojedincima potrebne za osobno ostvarenje i razvoj, aktivno građanstvo, socijalno uključivanje i zapošljavanje.

Referentni okvir postavlja osam ključnih kompetencija:

1. komunikacija na materinskome jeziku,
2. komuniciranje na stranim jezicima,
3. matematička kompetencija i kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji,
4. digitalna kompetencija,
5. kompetencija učiti kako učiti,
6. socijalna i građanska kompetencija,
7. kompetencija za inicijativu i poduzetništvo, i
8. kulturna svijest i izražavanje.

Sve se kompetencije smatraju podjednako važnima jer svaka od njih može pridonijeti uspješnome životu. Ipak, među navedenim kompetencijama ne uočavamo *interkulturalnu kompetenciju*. S obzirom na godinu objavljivanja i s obzirom na to da je termin *interkulturalno* već tada bio aktualna tema, koji je razlog ne uvrštavanja *interkulturalne kompetencije* među navedenima? Begić (2017) u svome radu tvrdi kako interkulturalna kompetencija prožima svaku od gore spomenutih kompetencija. Pojednostavljeno rečeno, teško je zamisliti kompetentnu osobu iz bilo kojega od navedenih područja, a da u određenoj mjeri nema razvijenu i interkulturalnu kompetenciju. Prema Begić (2017:60), „izostanak uspješne interkulturalne komunikacije vrlo će vjerojatno dovesti do nerazumijevanja, izbjegavanja ili čak sukoba s pripadnicima drugačijih kultura”.

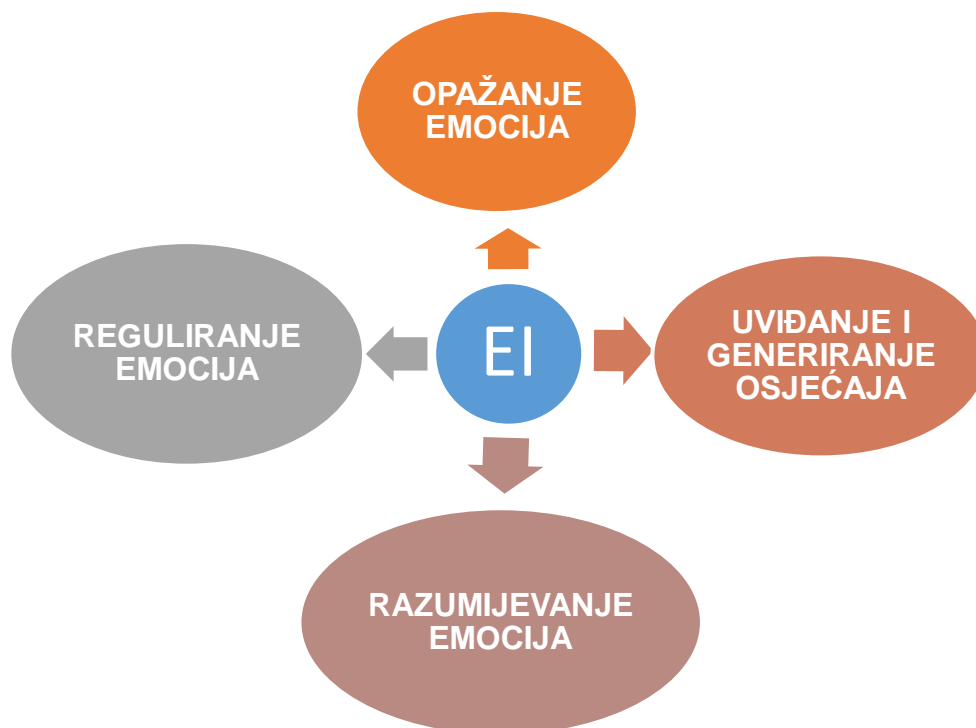
⁴ <http://data.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj>

3.2.1. Emocionalna inteligencija i interkulturalne kompetencije

U svim međuljudskim interakcijama sugovornici moraju biti sposobni protumačiti i razumjeti tuđe emocionalne znakove, istovremeno regulirajući vlastiti unutarnji doživljaj osjećaja te kako se oni izražavaju kroz verbalni i neverbalni komunikativni način. Unutar psihologije, pojam emocionalna inteligencija ⁵(EI), koju je Daniel Goleman popularizirao u svojoj knjizi *Emocionalna inteligencija* iz 1995. pomogao je u prvi plan staviti posebne sposobnosti koje pomažu pojedincima tijekom emocionalnih izazova u međuljudskim odnosima. Ipak, njegova primjena na području interkulturalnoga obrazovanja bila je prilično ograničena. Istina je da se elementi EI spominju u mnogim modelima interkulturalnih kompetencija, ali pojam EI još uvijek nije posebno korišten kao teorijski krovni pojam koji povezuje elemente zajedno. Među najčešće citiranim komponentama vezanim uz EI su: reguliranje osjećaja, empatija i pažljivo slušanje (Guntersdorfer i Golubeva, 2018).

EI je pojam koji su devedesetih godina prošloga stoljeća u psihologiju unijeli John Mayer i Peter Salovey kao podskup socijalne inteligencije koja uključuje sposobnost praćenja vlastitih i tuđih osjećaja. Nalazi o postojanju samostalne sposobnosti percipiranja emocija kojima pojedinac dolazi do informacija za određenje prikladnoga socijalnog ponašanja dodatno su osnažile hipotezu o samostalnome funkcioniranju kognitivno-emocionalnoga sustava. Interakcijske mentalne procese koji povezuju emocije i sposobnost istraživači su nazivali znanje o emocijama, emocionalno pamćenje ili emocionalna inteligencija. Mayer i Salovey ponudili su poznati model EI pod nazivom *Model sposobnosti emocionalne inteligencije* (Slika 1). U modelu su predložili jedinstveni koncept hijerarhijskih, zavisnih komponenti kognitivno definirane EI. EI određuju kao sposobnost brzog zapažanja, procjene i izražavanja emocija, sposobnost uviđanja i generiranja osjećaja koja olakšavaju mišljenje, sposobnost razumijevanja emocija te sposobnost reguliranja emocija.

⁵ Od sada pa na dalje u radu, emocionalna inteligencija će se pisati EI.

Slika 1 Mayer i Salovey: Model emocionalne inteligencije

Veći dio istraživača pozitivno ocjenjuje ovaj koncept modela jer je provjeravan faktorskim analizama po kojima EI određena kao sposobnost ispunjava konceptualne, korelacijske i razvojne kriterije za inteligenciju (Hajnci i Vučenović, 2013).

Konceptualizacija Saloveya i Mayera ovdje je od velike važnosti za interkulturalnu kompetenciju, posebno u smislu da potvrđuje emocije kao izvor razmišljanja i eksplicitno ističe važnost mogućnosti analiziranja emocija kao načina produbljivanja razumijevanja sebe i drugoga.

Emocionalna inteligencija može značajno utjecati na kulturnu prilagodbu i uspješnost učenika tijekom njihovog studiranja ili školovanja, što sugerira postojanje izravne veze između njihove emocionalne inteligencije i interkulturalne kompetencije. Nekoliko modela na području interkulturalne komunikacije navodi empatiju kao presudni element interkulturalne kompetencije - bilo kao preduvjet za razumijevanje ljudi iz drugih kultura ili kao rezultat interkulturalne kompetencije. Osobe koje su prošle interkulturalnu obuku intenzivnije osjećaju radost i patnju ljudi iz drugih kultura. Kada učenici ili studenti budu sposobni biti empatičniji prema osobama drugih kultura, onda mogu pokazati više interkulturalnoga razumijevanja prema njima. Empatija je presudan dio EI te bi se na području interkulturalne kompetencije trebala još više

razvijati. Znanstvenici i učitelji u interkulturalnome obrazovanju sve se više suočavaju s temeljnim teorijskim i pedagoškim pitanjem: Što zapravo znači njegovati empatiju u interkulturalnom obrazovanju? Kako razviti empatiju? (Guntersdorfer i Golubeva, 2018).

Jedno je od rješenja poticanja empatije u obrazovanju da učitelji budu primjeri svojim učenicima, isto tako neizbježni su roditelji koji predstavljaju svojem djetetu model po kojemu ono uči. Usto, važno je razgovarati o osjećajima i istaknuti da je u redu biti tužan ili imati loš dan. Izražavanje emocija danas je posebice važno zbog toga što se nalazimo u digitalnome dobu u kojemu smo okruženi pisanjem poruka na različitim uređajima. Dobro je da se s djecom razgovara što koji *emotikon* predstavlja, kako bi ih djeca naučila smisleno koristiti u razgovorima, ali i kao način izražavanja u nastavi Glazbene kulture prilikom slušanja nekoga djela. Pohvale nije poželjno davati samo kada dijete uspješno odradi zadatak, nego i kada se primijete prvi znakovi empatije. Ono najvažnije jest strpljenje. Empatija nije nešto o čemu djecu možemo izravno poučavati, već će ju ona usvajati kroz igru, komunikaciju, slušanje priča i oponašanje primjera iz okoline. Važno je da djeca uče te se kroz taj proces mentalno i emocionalno razvijaju.

4. METODOLOGIJA

4.1. Cilj istraživanja

Studenti iz muzičkih akademija i studija glazbe u Hrvatskoj susreću se sa studentima različitih kultura. Većina ih dolazi iz raznih krajeva Hrvatske, no neki i iz susjednih država poput Srbije te Bosne i Hercegovine. Važno je spomenuti i studente koji primjerice dolaze u sklopu *Erasmus* programa koji podrazumijeva susjedne države, članice Europske unije, Makedoniju, Island, Norvešku, Lihtenštajn i Tursku. Stoga, neizbježno je susretati se, upoznavati i suočavati se s različitom tradicijom, vjerom, jezikom, nacijom ili rasom. Kroz glazbu se studenti upoznaju, uče i razvijaju.

Cilj je završnoga rada i istraživanja ispitati stavove studenata glazbe koji studiraju na akademijama i fakultetima u Hrvatskoj o drugim kulturama te interkulturalnim odnosima među različitim kulturama.

4.2. Uzorak

Uzorak istraživanja su studenti preddiplomskih i diplomskih studija Glazbene pedagogije, Solo pjevanja, Teorije glazbe te Instrumentalnih studija na Sveučilištima u Hrvatskoj (Pula, Zagreb, Osijek, Split) te onih iz inozemstva (Erasmus studenti). U istraživanju je ukupno sudjelovalo 97 studenata.

4.3. Instrument istraživanja

Za potrebe ovoga rada i istraživanja konstruiran je poseban instrument naziva „Interkulturalna kompetencija – studenti glazbe“. Skala procjene interkulturalne kompetencije sastojala se od dvije podskale: prva je podskala imala sedam pitanja kojima se opisuju sociodemografske karakteristike studenata. Druga je podskala imala 22 tvrdnje koje opisuju stavove studenata glazbe o interkulturalizmu, međusobnim odnosima između različitih kultura te povezanost glazbe s interkulturalnim stavovima.

Studenti su procjenjivali svoje stavove na skali procjene Likertovoga tipa:

- 1-nimalo se ne slažem
- 2-ne slažem se
- 3-neodlučan/na sam
- 4-slažem se
- 5-potpuno se slažem

4.4. Istraživačka pitanja

Kako je cilj rada bio ispitati stavove studenata glazbe prema različitim kulturama i interkulturalnim odnosima, postavljena su slijedeća istraživačka pitanja:

- Prihvaćaju li studenti interakciju među kulturama različitih od njihove vlastite kulture?
- Razumiju li interkulturalne odnose među drugačijima?
- Vrednuju li kulturno bogatstvo?
- Koriste li različitost glazbe u međukulturalnim kontaktima?

5. Rezultati istraživanja i rasprava

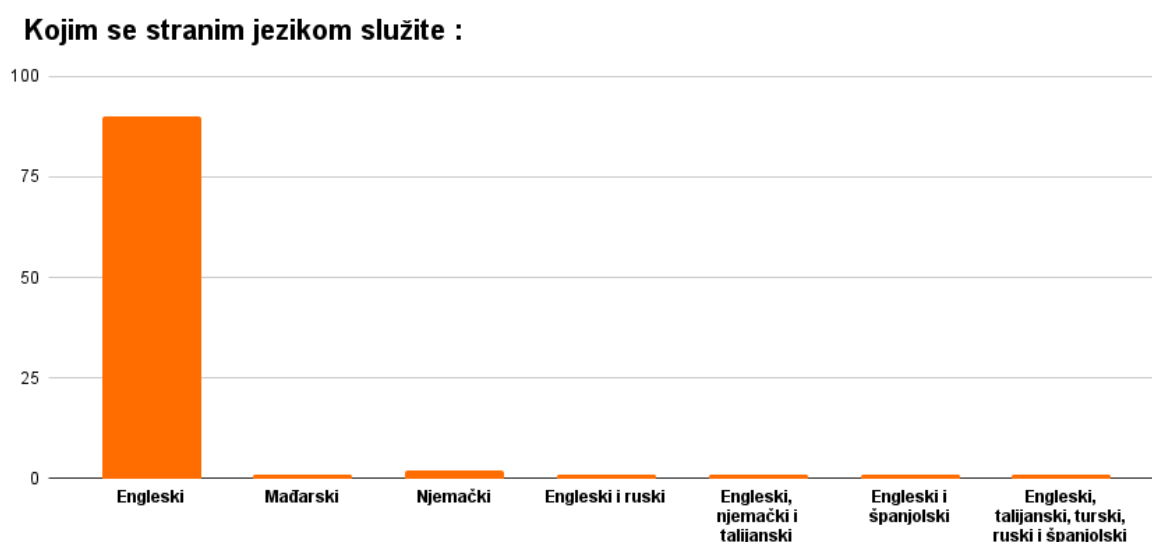
Prva podskala sastojala se od sedam pitanja koja su se odnosila na:

1. vrstu spola,
2. mjesto studiranja,
3. preddiplomski ili diplomski studij,
4. studijski program ili smjer,
5. strane jezike te
- 6., 7. interkulturalizam.

Od sveukupnoga broja ispitanika, 66 je ženskih, a 31 muških studenata. U gradu/državi u kojemu žive studira 83 studenta, a 14 studenata u gradu u kojemu su maturirali. Na preddiplomskome studiju studira 60, a na diplomskome studiju studira 37 studenata. Među studijskim programima i smjerovima nalaze se Glazbena pedagogija (47), Teorija glazbe (6), Solo pjevanje (17), Glazbena pedagogija i solo pjevanje (1), Klavir (9), Harmonika (8), Orgulje (koncertni smjer) (1), Violina (3), Flauta (2), Fagot (1) i Truba (2).

Slika 2 pokazuje kojim se sve jezicima služe studenti. Većina ih se služi engleskim jezikom (90). Dvoje (2) ih se služe njemačkim jezikom, jedan (1) student se služi mađarskim jezikom, jedan (1) engleskim i ruskim jezikom, jedan (1) engleskim, njemačkim i talijanskim, jedan (1) engleskim i španjolskim te jedan (1) engleskim, talijanskim, turskim, ruskim i španjolskim jezikom.

Od velike je važnosti što se većina studenata služi engleskim jezikom ponajviše jer on dominira u svim oblicima javne komunikacije. Aktivno znanje engleskoga jezika potrebno je za svakodnevne aktivnosti na fakultetu, radnome mjestu ili na raznim festivalima koji uključuju glazbu.

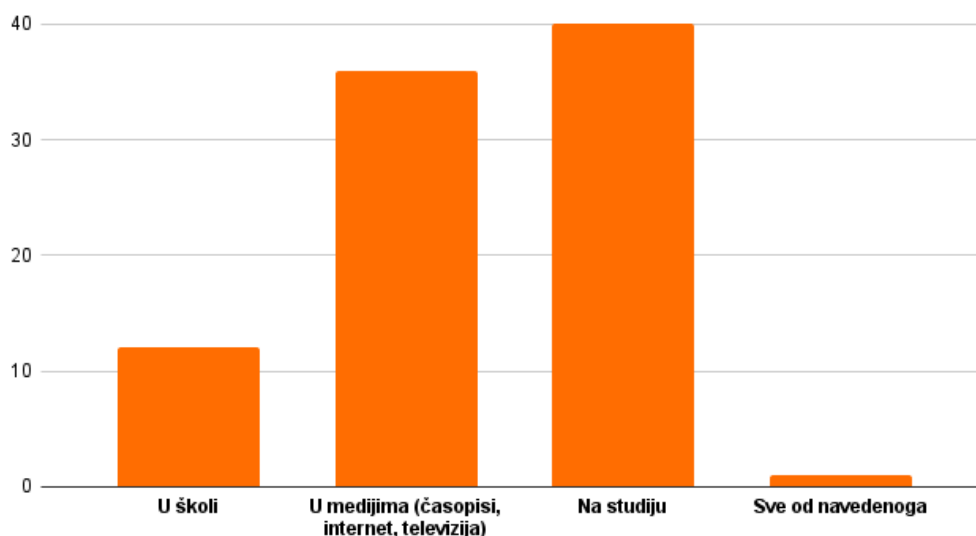

Slika 2 Grafikon 1

Na pitanje *Jeste li se do sada susretali s pojmom „interkulturalizam“*? 88 studenata je iznijelo potvrđan odgovor, dok je devet studenata iznijelo negativan odgovor.

U školi se s pojmom *interkulturalizam* susrelo 12 studenata, u medijima (časopis, internet, televizija) 36, na studiju 40 studenata, dok se jedan student s pojmom *interkulturalizam* susreo i u školi, medijima i na studiju (Slika 3). S obzirom na broj ispitanika ovi rezultati su zadovoljavajući, možemo reći i očekivani. Mediji su već duži niz godina glavni izvor informacija, a naročito internet. Tehnologija sve više napreduje, a jednim klikom ili upisom određenoga pojma na *Googlu* možemo dobiti mnoštvo informacija, članaka, slika ili videozapisa. Međutim, možemo uočiti nedostatak škole koja treba biti prvi izvor informacija te poučavanja o *interkulturalizmu*.

Ako jeste, gdje?

Slika 3 Grafikon 2

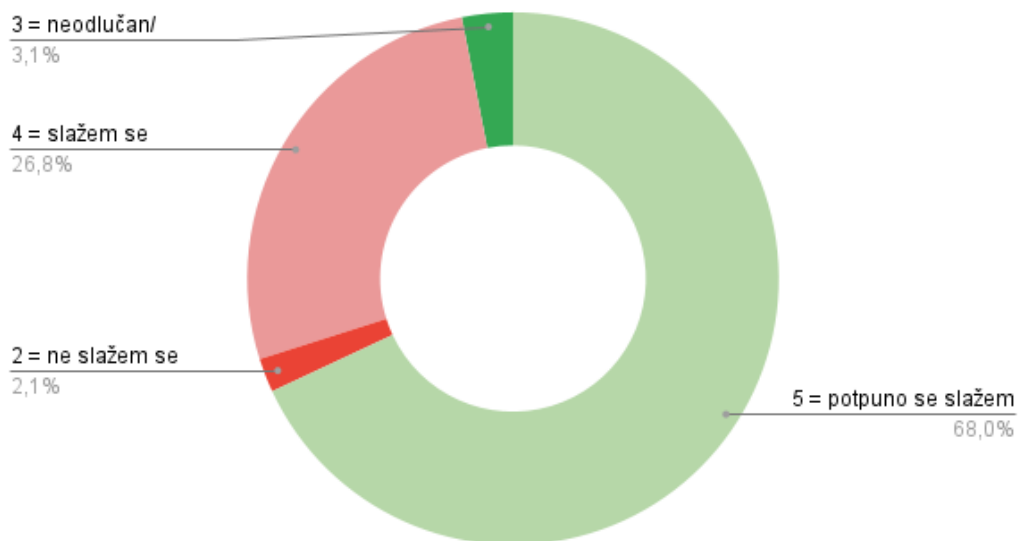
Druga podskala sastojala se od 22 tvrdnje:

1. Interkulturalizam je poštivanje i prihvaćanje različitosti.
2. Interkulturalizam je toleriranje različitosti.
3. Interkulturalnim obrazovanjem smanjujemo stereotipe i predrasude prema drugim kulturama.
4. Interkulturalnim obrazovanjem osiguravamo suživot različitih kultura.
5. Interkulturalnim obrazovanjem promičemo jednakost svih ljudi.
6. Interkulturalnim obrazovanjem osiguravamo očuvanje kulturne baštine.
7. Interkulturalnim obrazovanjem borimo se protiv svakoga oblika diskriminacije.
8. Svjestan/svjesna sam postojanja kulturnih razlika među osobama u mojoj okolini.
9. Pristupam drugim ljudima bez predrasuda.
10. Opušteno komuniciram s osobama iz različitih kultura.
11. Glazba često spaja osobe iz različitih kultura.
12. Kulturno bogatstvo manjinskih kultura jednako je vrijedno kao i kulturno bogatstvo većinske kulture.
13. Pokazujem razumijevanje prema različitim kulturama i zajednicama.
14. Poštujem načine na koji se ponašaju ljudi iz drugih kultura.

15. Osjećam se sigurno u kontaktu s ljudima iz drugih kultura.
16. Prihvaćam kulturne razlike kao vrednote.
17. Koristim glazbu za stvaranje pozitivne atmosfere.
18. Smatram da glazba može pomoći u prevladavanju barijera prema ljudima iz drugih kultura.
19. Poznajem i razumijem obilježja drugih kultura u mom okruženju (običaji, jezik, simboli, instrumenti, folklor).
20. Tradicijska (folklorna) glazba je kulturna baština različitih naroda.
21. „Glazba svijeta“ povezuje različite kulture.
22. Smatram se otvorenim za upoznavanje drugih kultura.

U ovome su dijelu priloženi rezultati svih tvrdnji u grafikonu torta oblika. Priloženi su samo oni odgovori koje su studenti potvrdili.

1. Interkulturalizam je poštivanje i prihvaćanje različitosti.

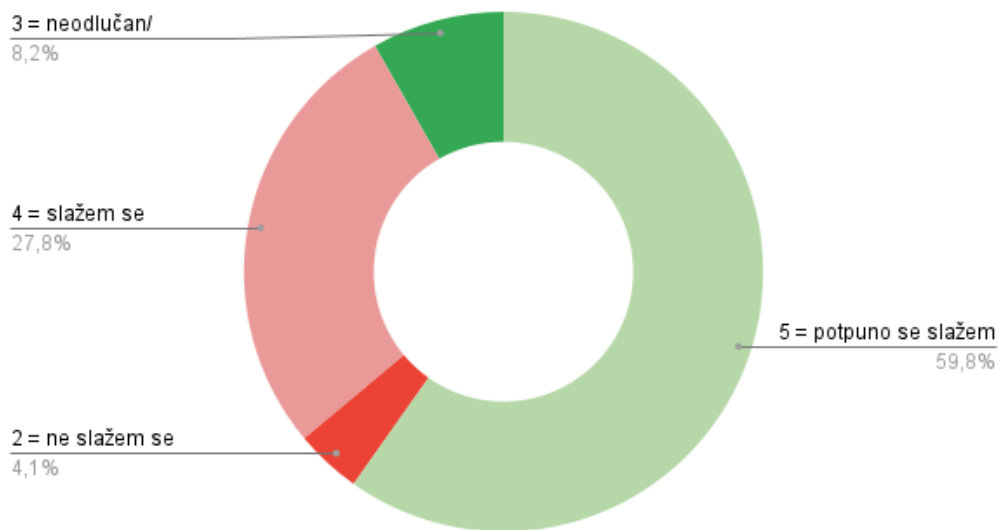

Slika 4 Rezultati tvrdnje br. 1

Za navedenu su tvrdnju dobiveni sljedeći rezultati: 68% studenata izjavilo je da se potpuno slažu, 26,8% da se slažu, 3,1% da su neodlučni te 2,1% da se ne slažu. Da bismo stupili u razgovor s bilo kojom osobom važno je prihvatiti sami sebe. Svaka

osoba u sebi može pronaći osobinu po kojoj se razlikuje od drugih. Prihvatajući svoje različitosti i tradicijske običaje lakše se i sigurnije upuštamo u kontakt s osobama drugih kultura. U interkulturalizmu različitost nije nešto što se smatra lošim, veće se ona smatra vrijednošću i bogatstvom svake kulture (*Slika 4*).

2. Interkulturalizam je toleriranje različitosti.

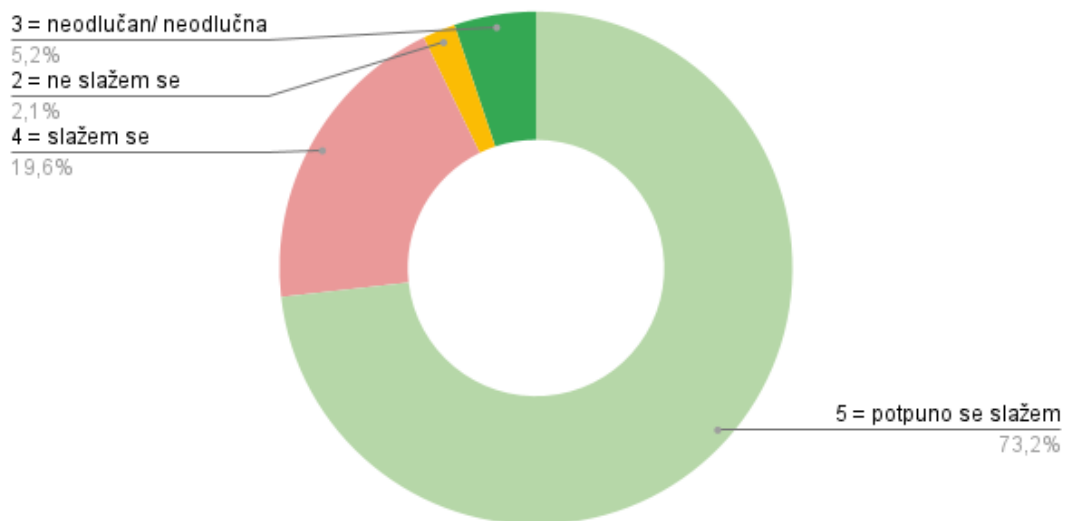

Slika 5 rezultati tvrdnje br. 2

S drugom tvrdnjom 59,8% studenta se potpuno slaže, 27,8% se slaže, 8,2% je neodlučno, a 4,1% se ne slaže (*Slika 5*).

Zašto je toleriranje važno? Razvoju tolerancije doprinose empatija, razlikovanje dobrog i lošeg, moralne vrijednosti, dok u drugu ruku razvojem tolerancije razbijamo predrasude i stereotipe što je česta pojava u društvu različitih kultura.

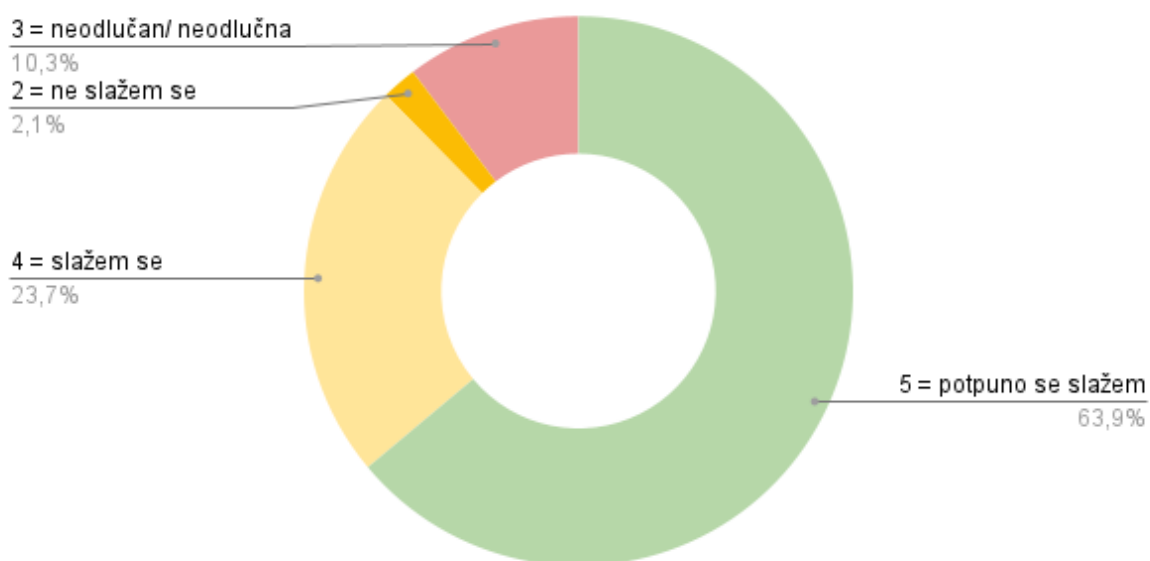
3. Interkulturalnim obrazovanjem smanjujemo stereotipe i predrasude prema drugim kulturama.

Slika 6 Rezultati tvrdnje br. 3

U tvrdnji *Interkulturalnim obrazovanjem smanjujemo stereotipe i predrasude prema drugim kulturama* dobiveni su sljedeći rezultati: 73% studenta se potpuno slaže, 19,6% se slaže, 5,2% je neodlučno te 2,1% se ne slaže (Slika 6).

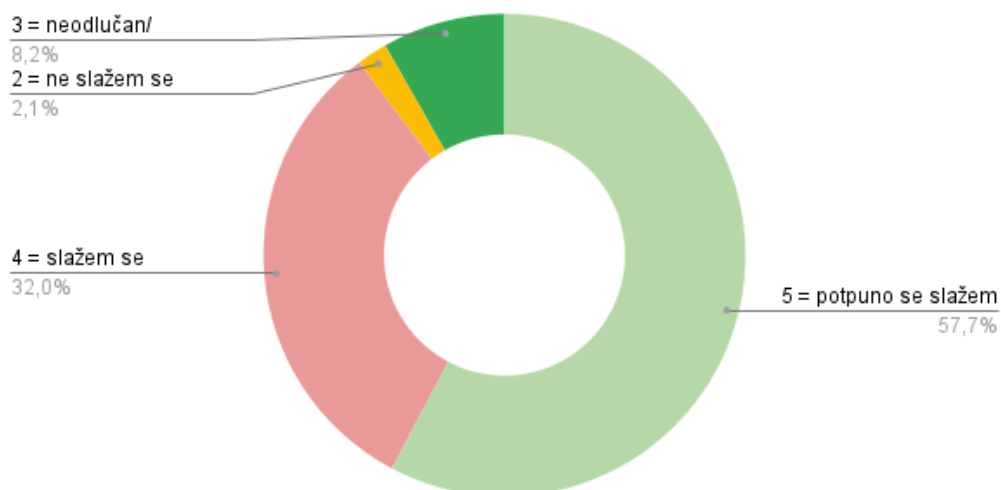
4. Interkulturalnim obrazovanjem osiguravamo suživot različitih kultura.

Slika 7 Rezultati tvrdnje br. 4

U sljedećoj tvrdnji 63,9% se potpuno slaže, 23,7% se slaže, 10,3% je neodlučno i 2,1 % studenata se ne slaže (Slika 7).

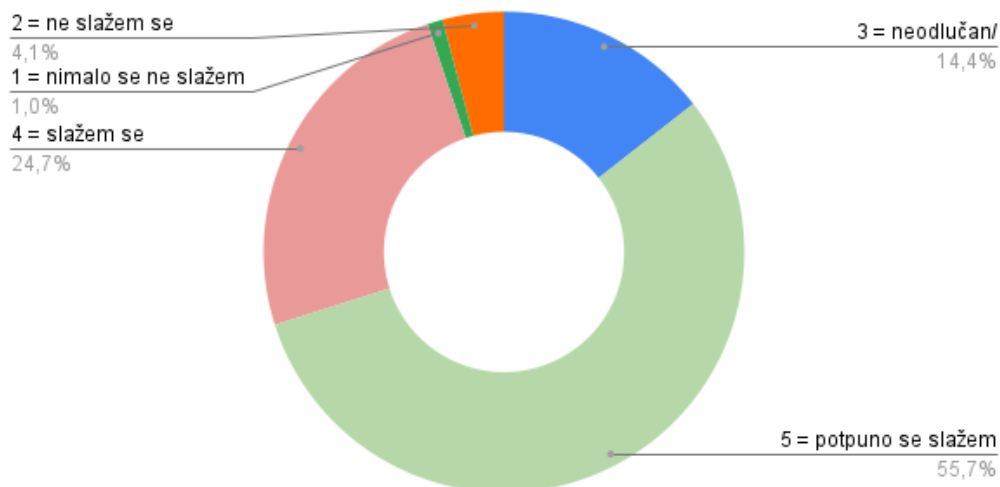
5. Interkulturalnim obrazovanjem promičemo jednakost svih ljudi.

Slika 8 Rezultati tvrdnje 5.

S petom tvrdnjom potpuno se slaže 57,7% studenata, 32% se slaže, 8,2% je neodlučno, a 2,1% se ne slaže (Slika 8).

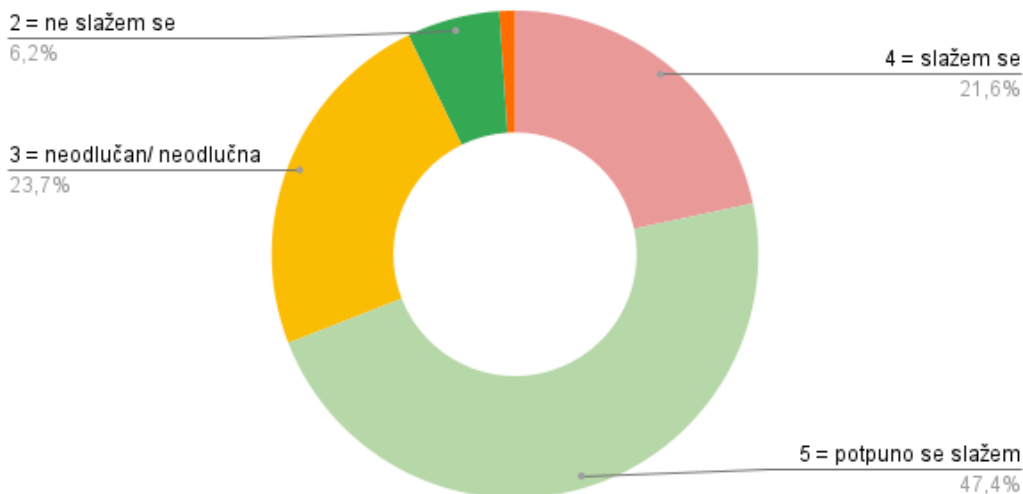
6. Interkulturalnim obrazovanjem osiguravamo očuvanje kulturne baštine.

Slika 9 Rezultati tvrdnje br. 6

Za tvrdnju *Interkulturalnim obrazovanjem osiguravamo očuvanje kulturne baštine* dobiveni su sljedeći rezultati: 55,7% studenata se potpuno slaže, 24,7% se slaže, 14,4% je neodlučno, 4,1% se ne slaže i 1% se nimalo ne slaže (Slika 9).

7. Interkulturalnim obrazovanjem borimo se protiv svakog oblika diskriminacije.

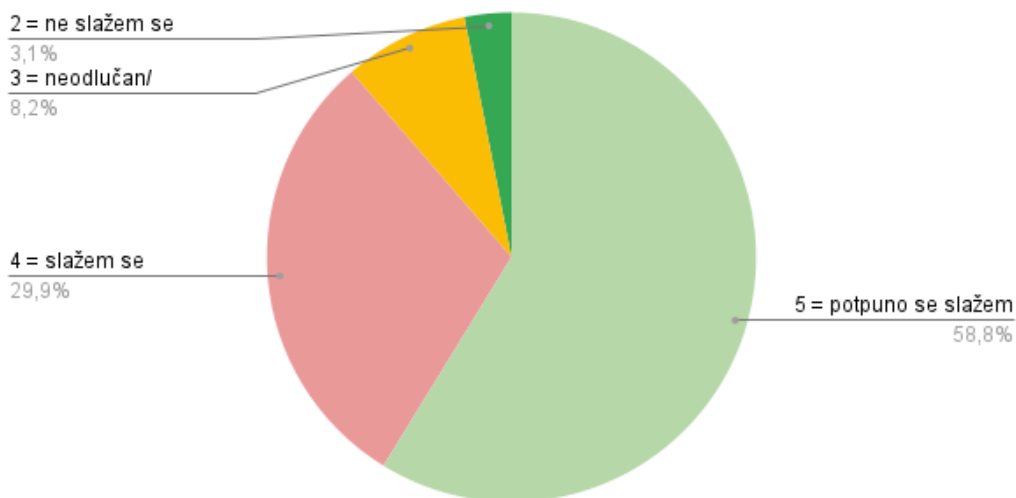

Slika 10 Rezultati tvrdnje br. 7

Slika 10 prikazuje sljedeće rezultate: 47,4% se potpuno slaže, 23,7% je neodlučno, 21,6% se slaže, 6,2% se ne slaže, dok se 1% (narančasta boja) nimalo ne slaže.

Zadnjih pet tvrdnji odnosile su se na interkulturalno obrazovanje bazirano na smanjenju stereotipa i predrasuda, osiguravanju suživota različitih ljudi, jednakosti svih ljudi, očuvanju kulturne baštine te borbi protiv svakoga oblika diskriminacije. Zadaci su interkulturalnoga obrazovanja razvoj vještina, sposobnosti i stavova te usvajanje temeljnih znanja u području interkulturalizma koji će kroz diskriminaciju, stereotipe i nejednakost u obrazovnim ustanovama doprinijeti prihvaćanju različitosti bez obzira na njihovo porijeklo. Naravno, nije samo do obrazovnoga sustava već je i do toga koliko se stečenoga i naučenoga prakticira u školi i društvu te zato postoje pojedinci koji su u procesu razvoja spomenutih kompetencija.

8. Svjestan/svjesna sam postojanja kulturnih razlika među osobama u mojoj okolini.

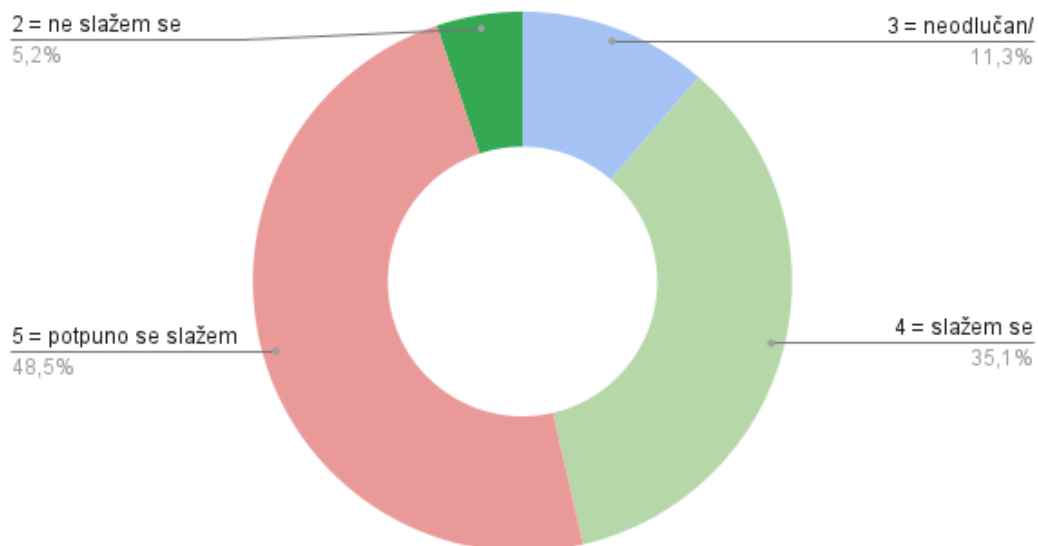

Slika 11 Rezultati tvrdnje br. 8

Sljedeća se tvrdnja odnosi na osviještenost postojanja kulturnih razlika u okolini, a dobiveni rezultati su: 58,8% ispitanika se potpuno slaže, 29,9% se slaže, 8,2% je neodlučno i 3,1% se ne slaže.

Jedna od definicija svijesti je „trajna prisutnost određenih socijalnih, političkih, etičkih i dr. načela i motiva”.⁶ Većina je studenata svjesna postojanja kulturnih razlika u društvu što je vrlo pozitivan rezultat, no što je s nekolicinom koja u to još nije sigurna? Kada bolje razmotrimo prisutnost i razvijenost interkulturalnih kompetencija vjerojatno bismo se zapitali jesmo li mi tih kompetencija zapravo svjesni? A što je s vlastitom svjesnošću? Biti svjestan sebe najbolji je početak osvješćivanja i prihvaćanja tuđih razlika, a možda je ova nekolicina studenata prilikom ove tvrdnje o tome i razmotrila.

9. Pristupam drugim ljudima bez predrasuda.

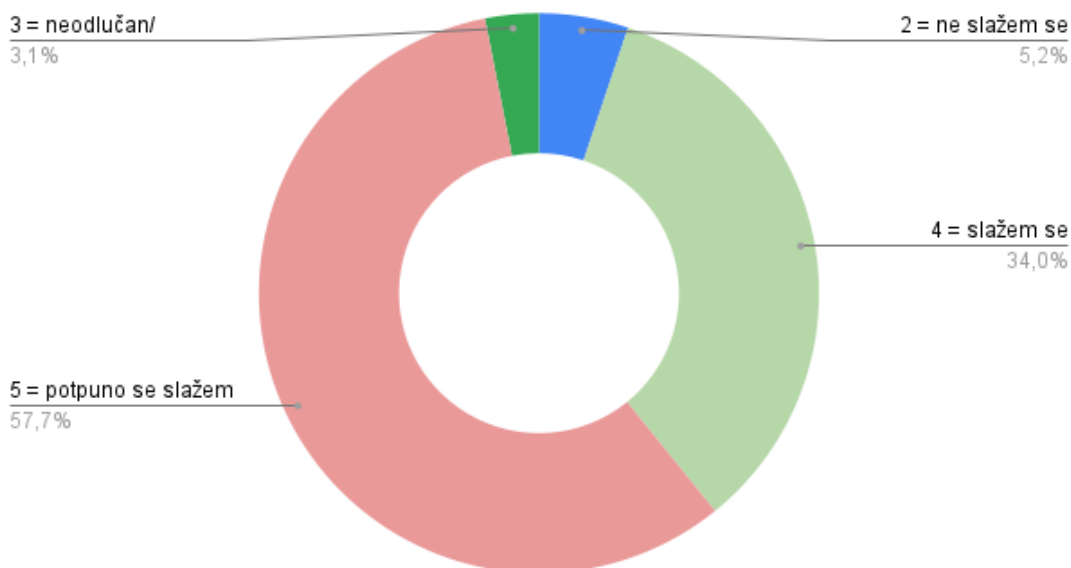

Slika 12 Rezultati tvrdnje br. 9

U tvrdnji *Pristupam drugim ljudima bez predrasuda* dobiveni su slijedeći rezultati: 48,5% ispitanika se potpuno slaže, 36,1% se slaže, 11,3% je neodlučno i 5,2% se ne slaže.

⁶ https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1lgXBE%3D

10. Opušteno komuniciram sa osobama iz različitih kultura.

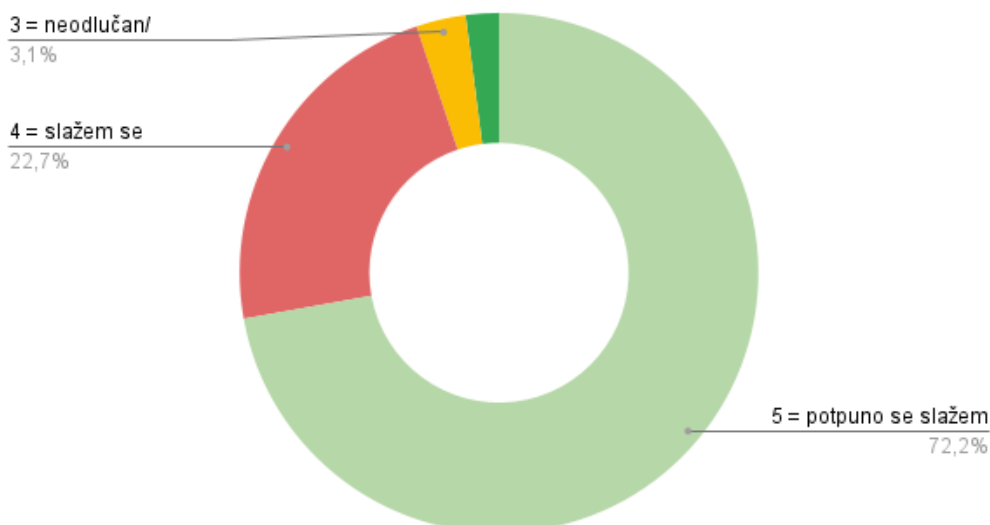

Slika 13 Rezultati tvrdnje br. 10

Sa sljedećom tvrdnjom 57,7% studenata se potpuno slaže, 34% se slaže, 5,2% se ne slaže, a 3,1% je neodlučno (Slika 13).

Ovu i prethodnu tvrdnju veže sigurnost. Kada smo sigurni opušteno komuniciramo s drugima te im prilazimo bez predrasuda. Isto tako, sigurnost možemo povezati sa svjesnošću jer to je stanje u kojemu se nešto prihvaća kao istinito – onakvo kakvo jest.

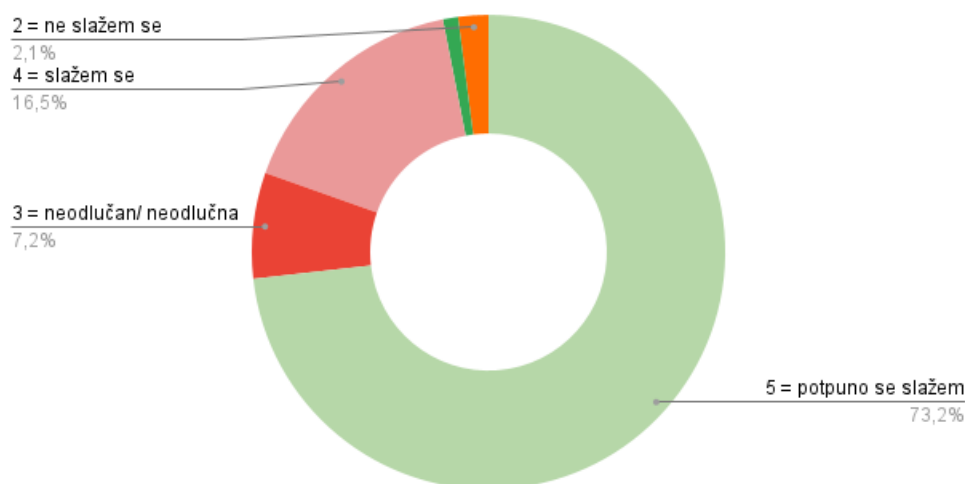
11. Glazba često spaja osobe iz različitih kultura.

Slika 14 Rezultati tvrdnje br. 11

Perotti (1994:98) ističe kako je prije dvije stotine godina Mozart u svojoj operi *Čarobna frula* izrazio „svoju utopističku nadu o ujedinjenju čovječanstva pomoću glazbe“. Glazba je oblik komunikacije, ona nije samo umjetničko područje, nego jezik, govor i pismo. Shodno tomu, studenti su istaknuli važnost glazbe kao sredstvo povezivanja s različitim kulturama. S tvrdnjom *Glazba često spaja osobe iz različitih kultura* 72,2% studenata se potpuno slaže, 22% se slaže, 3,1% je neodlučno, a 2,1% studenata se ne slaže (zeleno boja) (Slika 14).

12. Kulturno bogatstvo manjinskih kultura jednako je vrijedno kao i kulturno bogatstvo većinske kulture.

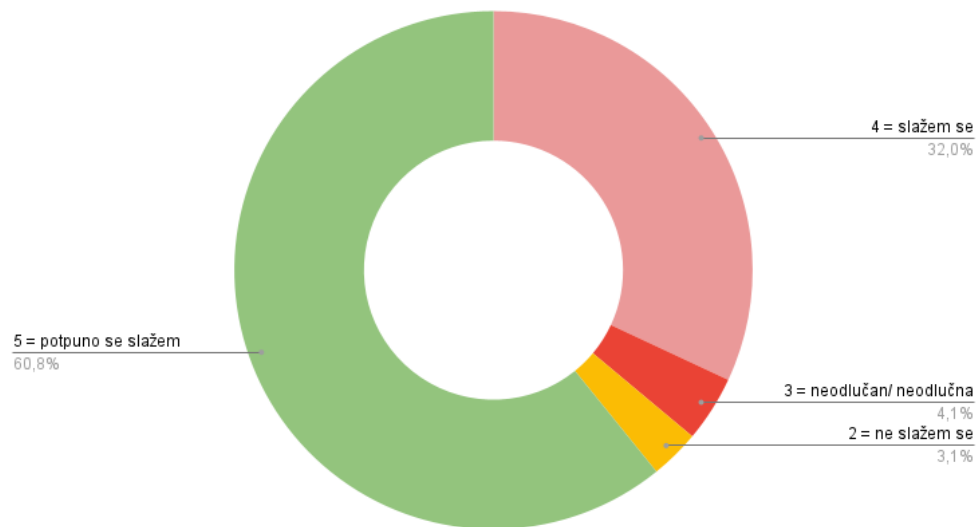
Slika 15 Rezultati tvrdnje br. 12

Slika 15 prikazuje sljedeće rezultate: 73,2% se potpuno slaže, 16,5% se slaže, 7,2% je neodlučno, 2,1% se ne slaže, a 1% studenata se ni malo ne slaže (tamno zelena boja).

Možemo reći da iz ove tvrdnje proizlazi kulturni relativizam. Kulture se razlikuju jedna od druge, ali to ne znači da one nisu jednako vrijedne. Manjinska kultura ne umanjuje svoju vrijednost ako je ona manjinska: "Nas je više, njih je manje – znači jedini smo mi prihvatljivi i važni". Dakako, svaka se država bazira na vlastitoj kulturi i tim putem

se dalje širi i razvija. Relativistički pogled predstavlja razumijevanje postojanja različitih kultura te da niti jedna kultura nije ona „pogrešna“ ili „ispravna“.

13. Pokazujem razumijevanje prema različitim kulturama i zajednicama.

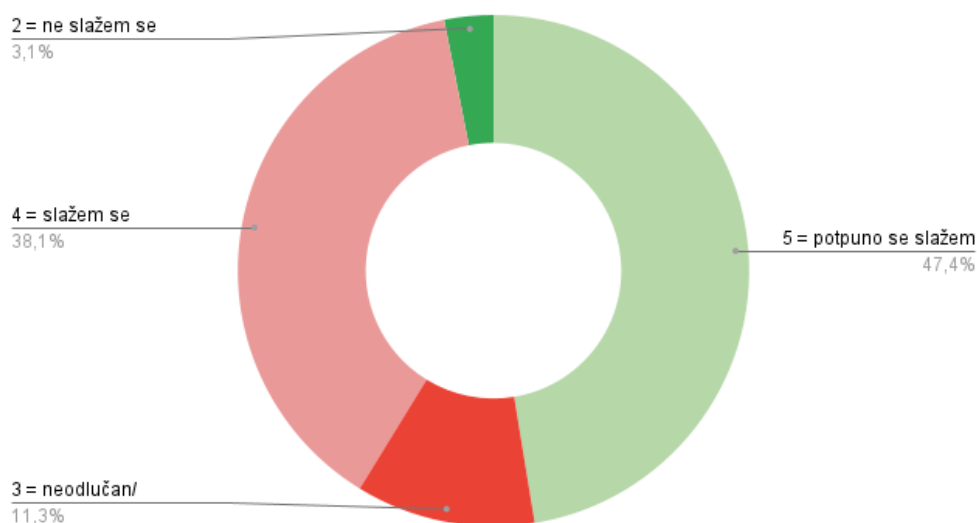

Slika 16 Rezultati tvrdnje br. 13

Grafikon iznad (Slika 16) prikazuje rezultate tvrdnje u kojoj se 60,8% studenata potpuno slaže, 32% se slaže, 4,1% je neodlučno, a 3,1% se ne slaže.

Razumijevanjem proširujemo svoju svijest i svoje vidike. Kada je razumijevanje temelj pristupa onda postoji velika mogućnost da će komunikacija među kulturama biti uspješna, rezultat razumijevanja je odbacivanje predrasuda i diskriminacija.

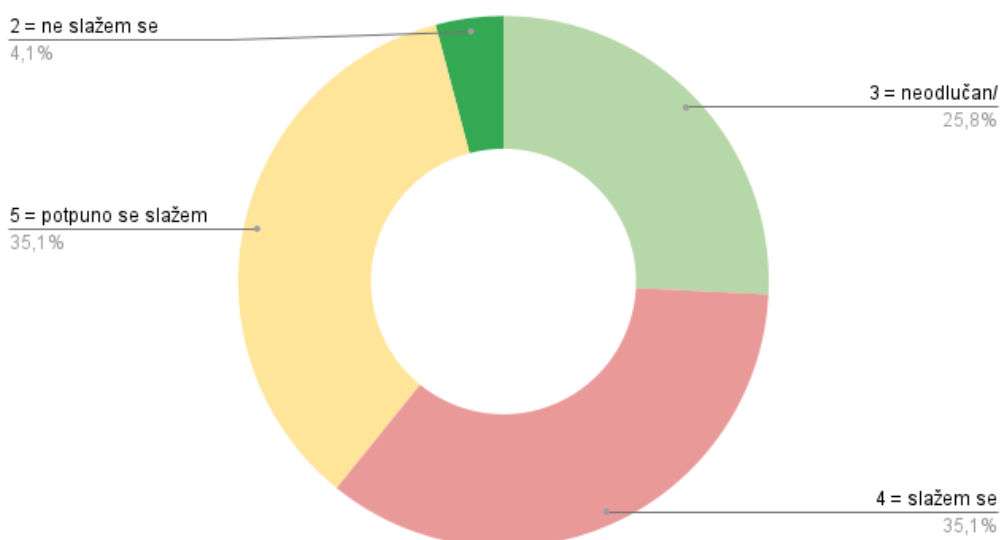
14. Poštujem načine na koji se ponašaju ljudi iz drugih kultura.

Slika 17 rezultati tvrdnje br. 14

Slika 17 prikazuje sljedeće rezultate: 47,4% studenata se potpuno slaže s ovom tvrdnjom, 38,1% se slaže, 11,3% je neodlučno te se 3,1% studenata ne slaže.

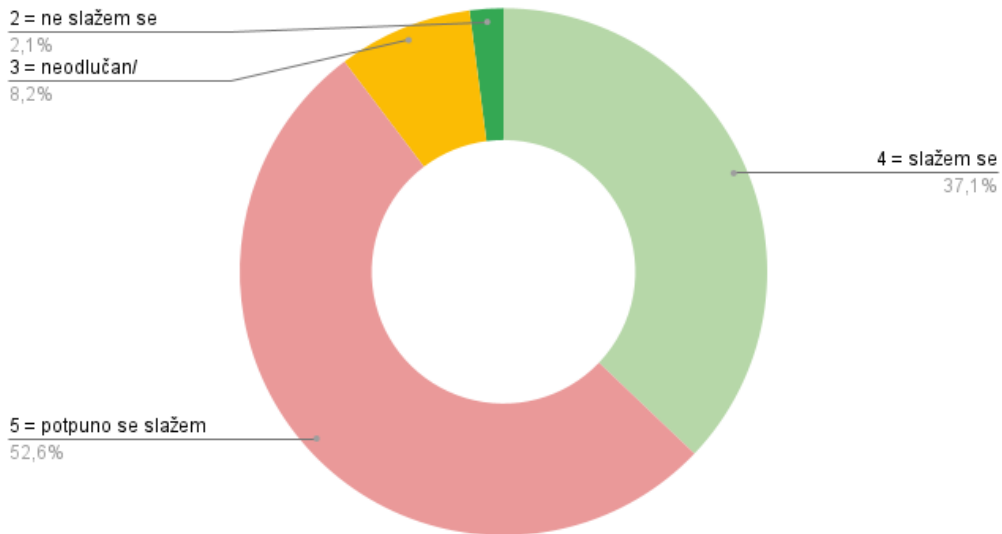
15. Osjećam se sigurno u kontaktu s ljudima iz drugih kultura.

Slika 18 Rezultati tvrdnje br. 15

S tvrdnjom *Osjećam se sigurno u kontaktu s ljudima iz drugih kultura* 35,1% se potpuno slaže, 35,1% se slaže, 25,8% je neodlučno, a 4,1% se ne slaže (Slika 18).

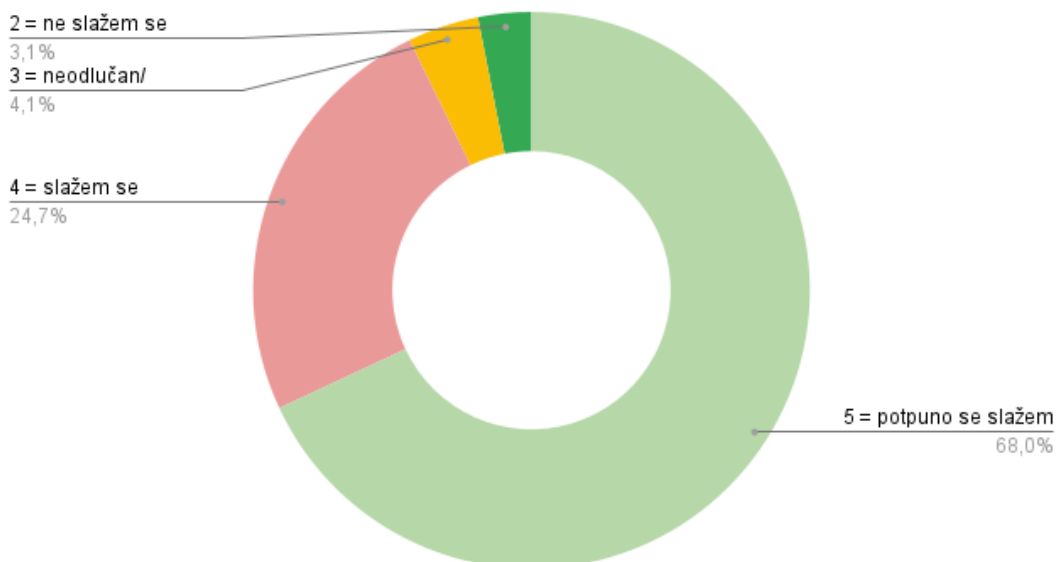
16. Prihvaćam kulturne razlike kao vrednote.

Slika 19 Rezultati tvrdnje br. 16

Rezultati tvrdnje *Prihvaćam kulturne razlike kao vrednote* su sljedeći: 52,6% se potpuno slaže, 37,1% se slaže, 8,2% je neodlučno, a 2,1% se ne slaže (Slika 19).

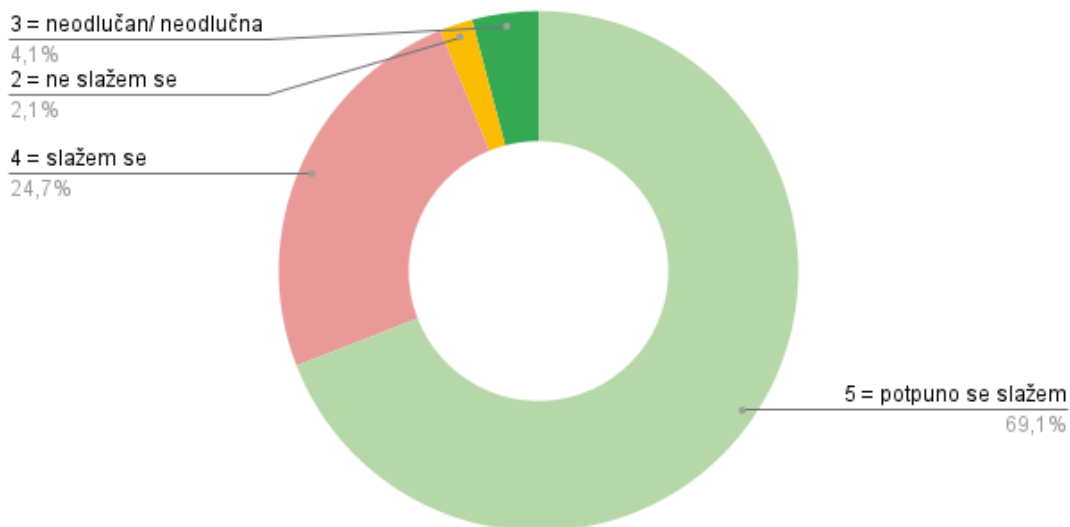
17. Koristim glazbu za stvaranje pozitivne atmosfere.

Slika 20 Rezultati tvrdnje br. 17

S tvrdnjom *Koristim glazbu za stvaranje pozitivne atmosfere* 68% studenata se potpuno slaže, 24,7% se slaže, 4,1% je neodlučno i 3,1% se ne slaže (Slika 20).

18. Smatram da glazba može pomoći u prevladavanju barijera prema ljudima iz drugih kultura.

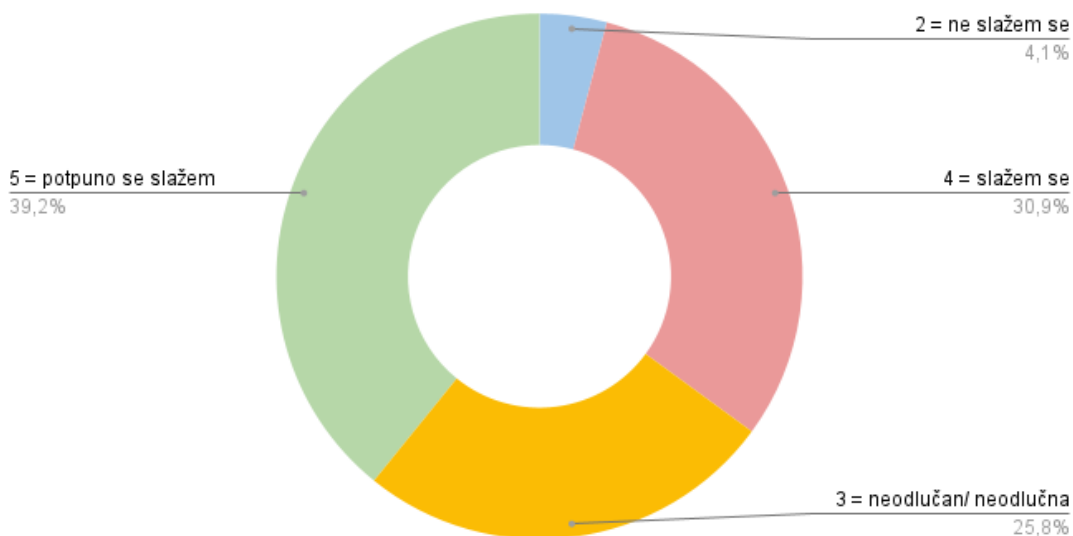
Slika 21 Rezultati tvrdnje br. 18

Sa sljedećom se tvrdnjom potpuno slaže 69,1% studenata, 24,7% se slaže, 4,1% je neodlučno, a 2,1% se ne slaže (Slika 21).

Održavanje raznih festivala, koncerata, smotri, seminara i susreta veže samo jedno – glazba. Glazba je sloboda. Njome objašnjavamo i iznosimo ono što je neizrecivo – *nije li to moćno?* Osvijestimo sami sebe: razmišljamo li u trenutku slušanja ili gledanja neke izvedbe o tome koje je nacionalnosti izvođač, u što on vjeruje ili koje je „boje“. Zadaća publike nije samo prisutnost – publika sluša, osjeća, razumije, suosjeća i postaje dio izvedbe ili koncerta.

Veći se dio studenata slaže s ovom tvrdnjom, ali uvijek će postojati oni koji se bore s prihvaćanjem drugih, a u takve osobe nije potrebno upirati prste niti je krivo što imaju takvo mišljenje. Nikada nije kasno za poboljšanjem i radom na sebi, a isto tako ono savršeno ne postoji i nikada neće postojati.

19. Poznajem i razumijem obilježja drugih kultura u mom okruženju (običaji, jezik, simboli, instrumenti, folklor).

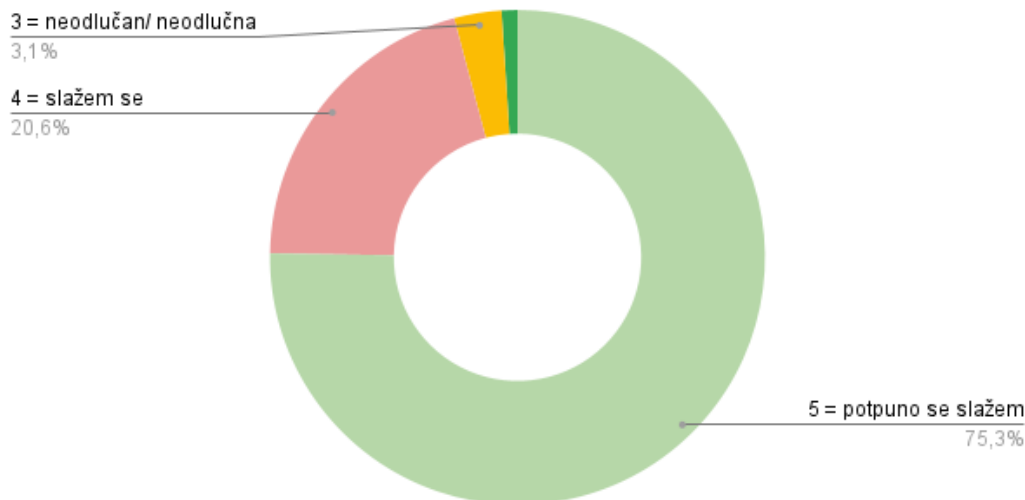

Slika 22 Rezultati tvrdnje br. 19

Rezultati tvrdnje *Poznajem i razumijem obilježja drugih kultura u mom okruženju (običaji, jezik, simboli, instrumenti, folklor)* su: 39,2% se potpuno slaže, 30,9% se slaže, 25,8% je neodlučno i 4,1% se ne slaže.

Prilikom odgovaranja ove tvrdnje smatram da su studenti bili poprilično realni kao što i sami rezultati pokazuju. Studenti, ali i stanovnici Republike Hrvatske nemaju dovoljno znanja o vlastitoj kulturi, a pogotovo o kulturama drugih naroda. Problem nastaje u nedovoljnoj informiranosti kako osobnoj tako i obrazovnoj. Kao što je u jednoj od raspravi ovih tvrdnji spomenuto – obrazovni je sustav taj koji treba pružiti temelj kulturnoga znanja kako bi učenici, a kasnije studenti bili interkulturalno kompetentni.

20. Tradicijska (folklorna) glazba je kulturna baština različitih naroda.

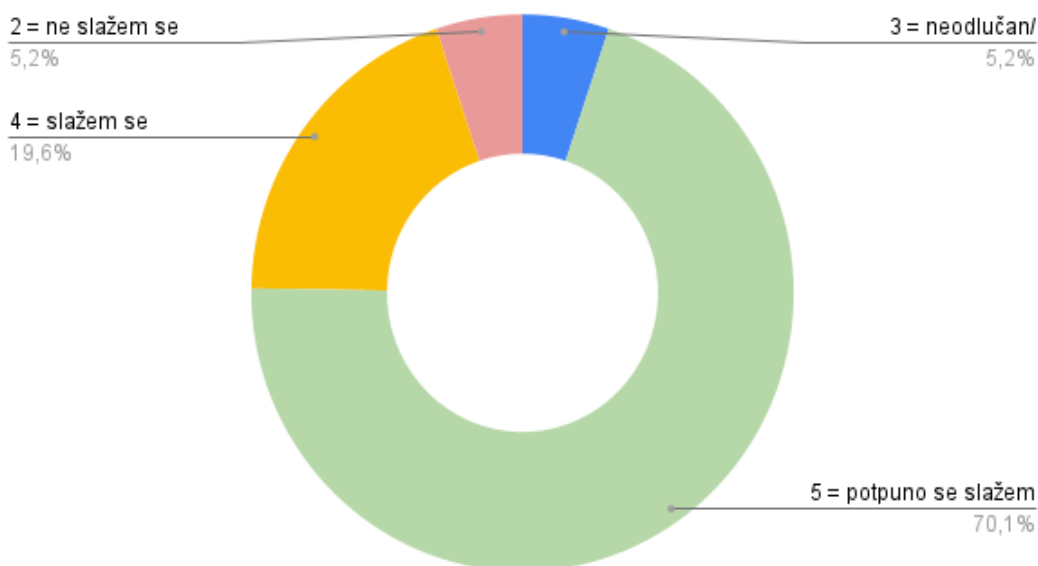

Slika 23 Rezultati tvrdnje br. 20

S tvrdnjom *Tradicijska (folklorna) glazba je kulturna baština različitih naroda* potpuno se slaže 75,3% studenata, 20,6% se slaže, 3,1% je neodlučno, a ne slaže se 1% studenta (tamno zelena boja). (Slika 23).

Drandić (2010: 95) tvrdi: „Tradicijska kultura, a posebno tradicijska glazba, u multikulturalnom društvu pokreće nove smjerove u formiranju stavova i odnosa prema drugačijim kulturama. Tradicijska glazba sudjeluje u konstrukciji identiteta, po svojoj prirodi pokreće komunikaciju i interakciju, neformalnim jezikom angažira sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa prema shvaćanju, prihvaćanju, razumijevanju, poštovanju, vrednovanju, bez predrasuda prema bilo kojoj različitosti među kulturama“. Glazba, kao i svi dijelovi kulture, podložna je promjenama i utjecajima – kolonije, povijesni događaji, politika i slično. Tradicijska glazba prenosi se s koljena na koljeno, no ono nematerijalno poput nje uvijek će ostati dijelom kulturne baštine svih naroda.

21. „Glazba svijeta“ povezuje različite kulture.

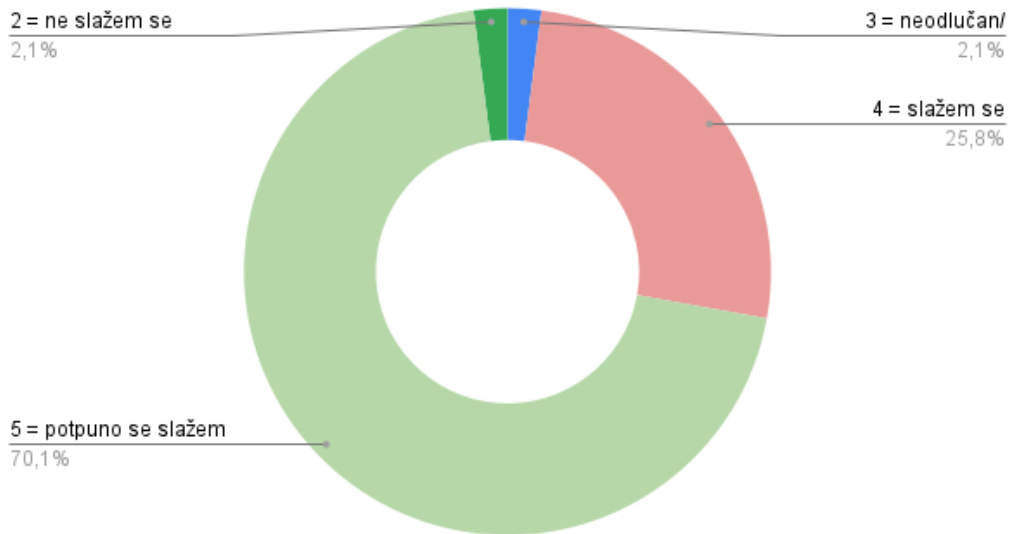

Slika 24 Rezultati tvrdnje br. 21

Rezultati sljedeće tvrdnje su: 70,1% ispitanika se potpuno slaže, 19,6% se slaže, 5,2% je neodlučno te 5,2% ispitanika se ne slaže (Slika 24).

Ministarstvo znanosti i obrazovanja 2019. donijelo je odluku o donošenju kurikuluma za nastavne predmete Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije u Republici Hrvatskoj. Jedan od odgojno-obrazovnih ciljeva učenja i poučavanja predmeta Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti je „osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture“ (MZO, 2019). Banks (1988), kako je navedeno u Dobrota (2009), navodi kako neki glazbeni pedagozi smatraju da je prvotni cilj glazbenoga obrazovanja usmjeravanje učeničkih preferencija prema zapadnoj, umjetničkoj glazbi, dok ostali smatraju da je proširenje i razvijanje preferencija prema glazbi različitih etničkih, rasnih i kulturnih skupina ispravno uočavajući kako interkulturalno obrazovanje postaje preduvjetom suvremenoga svijeta u kojemu živimo.

22. Smatram se otvorenim za upoznavanje drugih kultura.

Slika 25 rezultati tvrdnje br. 22

Slika 25 prikazuje rezultate posljednje tvrdnje: *Smatram se otvorenim za upoznavanje drugih kultura*. Rezultati su sljedeći: 70,1% studenata se slaže s ovom tvrdnjom, 25,8% se slaže, 2,1% je neodlučno i 2,1% se ne slaže.

Ova tvrdnja je posljednja, ali i ključna. Kako bismo razvili svoje interkulturalne kompetencije ako nismo otvoreni i spremni upoznati se s novim ljudima? Otvorenost otvara vrata hrabrosti, humanosti, kreativnosti, mudrosti i ljubavi. Oslanjajući se na ove vrline postajemo onim dijelom društva koje će zasigurno uroditi plodom i pozitivno utjecati na odgojno-obrazovni sustav.

6. Zaključak

Prihvatanje, poštivanje, toleriranje, različitost, sigurnost, jednakost, očuvanje, borba, svjesnost, opuštenost, komunikacija, glazba, bogatstvo, razumijevanje, vrijednost, pozitivnost, sloboda, poznavanje, povezivanje i otvorenost – sve ovo pripada interkulturalnim kompetencijama.

S obzirom na dob studenata, njihovo znanje o drugim kulturama te njihovim međudnosima dobiveni rezultati su zadovoljavajući. Već u školskoj dobi djeca imaju predrasude koje su usađene od roditelja. One ne moraju biti vezane za fizičke značajke drugih, nego i za vjerske, kulturne, nacionalne ili spolne značajke. Roditelji stvaraju temelj odgoja, a kasnije tu ulogu preuzimaju vrtić i škola. U ovome slučaju ne postoji jedan krivac, već svatko snosi određenu odgovornost. Baš zbog ovih razloga među studentima postoje oni koji su odgojem dobili iskrivljenu sliku o narodima drugih kultura. Naravno, već u dobi odlaska na fakultet studenti imaju izgrađene određene stavove. Ipak, neki od njih su spremni na novo okruženje i stil života, dok neki nisu ili nisu toga svjesni. Također, dobivenim rezultatima zaključujemo da odgojno-obrazovni sustav ima svoje nedostatke, ali i prednosti; kurikulum razvija i proširuje svoje zadaće i ciljeve. Uz odgoj i obrazovanje imamo glazbu. Glazba je toliko moćan faktor postizanja interkulturalnih kompetencija i to ne samo njezinim izvođenjem već i sudjelovanjem na raznim međunarodnim seminarima i susretima glazbenika.

Rezultati ovoga istraživanja pokazuju koliko su studenti svjesni svojih kompetencija te koliko su njihovi pogledi i razmišljanja realni i iskreni. Drugim riječima, rezultati ovoga istraživanja ukazuju na važnost interkulturalnih kompetencija u školstvu i društvu. Prijeko potrebno je oslušivati vlastite misli, različitost gledati kao vrijednost, očuvati bogatstvo kulturne baštine, poštivati druge kulture te pojačati želju za znanjem.

LITERATURA

Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Osnovni termini i definicije u području osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju.

Dostupno na <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/78-kompetencije> . (19.05.2021.)

Begić, A. (2017). *Interkulturalni odgoj u nastavi glazbe općeobrazovnih škola*, Doktorska disertacija. Osijek: Sveučilište Josip Juraj Strossmayer.

Cifrić, I. (2007). Raznolikost kultura kao vrijednost. *Socijalna ekologija*, 16(2-3), 185-214. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/17238> (04.09.2021.)

Čačić-Kumpes, J. (1991). Obrazovanje i etničke manjine. *Migracijske i etničke teme*, 7(3-4), 305-318.

Dobrota, S. (2009). Svjetska glazba u suvremenom glazbenom obrazovanju *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 153-159. Dostupno na:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=174629 (02.09.2021)

Drandić, D. (2010). Tradicijska glazba u kontekstu interkulturalnih kompetencija učitelja. *Pedagogijska istraživanja*, 7(1),95-107. Dostupno na

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=174953 (02.09.2021)

Drandić, D., Gortan Carlin, I., Jadan.E. (2021). Traditional (Folk) Music in Intercultural Education of Students. U: Mlinarević, V.; Brust Nemet, M.; Husanović Pehar, J.(ur.) *Intercultural education, Obrazovanje za interkulturalizam- Conference proceedings* . (str. 141-153). Osijek: Faculty of Education, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Republic of Croatia; Croatian Academy of Sciences and Arts, the Center for Scientific Work in Vinkovci, Republic of Croatia.

European Union (2006). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, 394(10),13.

Dostupno na <http://data.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj> (19.05.2021)

Gelić, M. (2019). *Mogućnosti suzbijanja diskriminacije u okviru nastave glazbene kulture*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija. Dostupno na <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:518755> (04.09.2021.)

Guntersdorfer, I., Golubeva, I. (2018). Emotional Intelligence and Intercultural Competence: Theoretical Questions and Pedagogical Possibilities. *'Intercultural Communication Education'*, 1 (2), 54-63.

Hajnci, Lj., i Vučenović, D. (2013). Emocionalna inteligencija: modeli i mjerenje 20 godina poslije. *Suvremena psihologija*, 16(1), 95-112.

Hercigonja, Z. (2017). Rano usvajanje interkulturalnih kompetencija. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, 8(2), 23-28.

Hrabri telefon. Dostupno na <https://odrasli.hrabritelefon.hr/clanci/empatija-kako-poticati-empatiju-kod-djece/> (11.07.2021)

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27631> (05.05.2021.)

Hrvatski jezični portal, pojam svijest. Dostupno na: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1lgXBE%3D (30.08.2021)

Kozjak, M. (2018). *Utjecaj predrasuda na komunikaciju djece predškolske dobi*. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Dostupno na <https://repositorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:620> (08.07.2021)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html . (09.07.2021)

Mesić, M. (2006) *Multikulturalizam. Društveni i teorijski izazovi*. Zagreb: Školska knjiga.

Perotti, A. (1994). *The Case for Intercultural Education - Pledoaje za interkulturalni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.

Piršl E. i sur. (2016.) *Vodič za interkulturalno učenje*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Piršl, E. (2011). Odgoj i obrazovanje za interkulturalnu kompetenciju. *Pedagogijska istraživanja*, 8(1), 53-69.

Piršl, E. (2005). Verbalna i neverbalna interkulturalna komunikacija. U: Benjak, M. (ur.) *Bez predrasuda i stereotipa: Interkulturalna komunikacijska kompetencija u društvenom i političkom kontekstu*. (str. 50-90). Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

<https://hr.history-hub.com/sto-je-kulturni-relativizam> (24.08.2021)

SAŽETAK

Danas se pogled na kulturu i na njezino značenje bitno promijenilo. U tome procesu ključnu ulogu ima interkulturalizam i interkulturalna kompetencija svakoga pojedinca. Interkulturalizam danas definira suvremeno društvo, a ono što ih povezuje jest interkulturalni dijalog. Kako bi se provodila interakcija među različitim i jačao interkulturalni dijalog, najvažniju ulogu u tome imaju odgoj i obrazovanje. Stoga je jedan od ciljeva odgojno-obrazovnoga procesa stvoriti kompetentnu osobu koja posjeduje vještine, znanja i sposobnosti te potiče i njeguje vrijednosti svoje i drugih kultura. Svaki pojedinac treba biti svjestan svojih interkulturalnih kompetencija, koje su temelj građenja kulturnoga identiteta pojedinca i temelj oblikovanja suvremenoga, višekulturnog društva.

Ključne riječi:

interkulturalizam; interkulturalne kompetencije, glazba, odgojno – obrazovni sustav, studenti.

SUMMARY

Nowadays, the view of culture and its meaning has changed significantly. Interculturalism and the intercultural competence of each play a key role in this process. Interculturalism today defines contemporary society and what connects them is intercultural dialogue. To implement interaction between different people and strengthen intercultural dialogue education has the most important role. Therefore, one of the goals of the educational process is to create a competent person who has the skills, knowledge, and abilities. That person encourages and nurtures the values of their own and other cultures. Every individual should be aware of their intercultural competencies, which are the foundation of building an individual's cultural identity and the foundation of shaping modern, multicultural society.

Key words:

interculturalism; intercultural competence; music; educational system; students.